

Kjærlighet og intimitet i seksuelt ”åpne” parforhold

Nina Christensen Ravnevand

*Masteroppgave i sosiologi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Tromsø
Våren 2008*

Forord

Masteroppgaven hadde ikke blitt til uten støtte fra en rekke mennesker som virkelig fortjener en takk. Den første som skal takkes er min veileder, Anne Britt Flemmen, for kyndige råd gjennom fortvilelse og oppturer. Jeg vet du har tatt jobben med hjem mange ganger for å kunne gi alle du veiledet verdifulle råd.

Dernest vil jeg takke alle informantene som var så rause at de tillot meg et innblikk i sitt liv. Særlig ”Arne” fortjener i så måte en stor takk for å ha satt meg i kontakt med potensielle informanter og vist en genuin interesse for at besvarelsen skulle bli til.

Alle mine venner som har holdt ut med meg. Takk for at dere fortsatt er der. En særlig takk til alle mine venner i forhold som har måtte svare på hvorfor de lever monogamt. Karoline, for å ha delt min dårlige humor etter lange dager på lesesalen og gode tips om veien framover.

Min familie, for å ha hjulpet meg med alt fra gjennomlesning til henting og bringing. Mamma, for å ha satt seg inn i pensum. Anne for oppofring, motivering og støtte. Du var, er og vil alltid bli den beste storesøster jeg kunne fått! Knut, for uoppfordret å tilrettelegge alt slik at oppgaveskrivingen skulle bli lettere. Pappa, fordi jeg vet du har fulgt med i kulissenene.

Karianne og Kai skal også ha takk. Karianne.. ingen var så søt som deg når jeg kom hjem etter en dårlig dag på skolen og fant en gave med masse godteri på senga mi..

Svein Størksen ved Senter for atferdsforskning for oppgavetekniske råd.

Sist, men ikke minst vil jeg takke alle på lesesalen som har gjort dette til ikke bare det mest utfordrende året, men også det beste. Helga, for gjennomlesning og korrektur. Du har hjulpet oss alle og ikke vet jeg hvor du finner tiden til dette.

Hilsen Nina Christensen Ravnevand

KAPITTEL 1, INNLEDNING.....1

1.1 Oppgavens tema og problemområde.....	1
1.2 Begrepsavklaring.....	2
1.2.1 Hva er et par?.....	2
1.2.2 Hva er et ”åpent forhold”?.....	3
1.2.3 Hva betyr intimitet?.....	3
1.2.4 Seksualitet.....	4
1.3 Leserveiledning.....	6

KAPITTEL 2, METODOLOGI.....8

2.1 Valg av metode.....	8
2.2 Etske overveielser.....	9
2.3 Rekruttering av informanter.....	10
2.4 Før intervjuene.....	12
2.5 Utvalgets sammensetning.....	12
2.6 Intervjusituasjonene	13
2.7 Andre kilder.....	16
2.8. Gjennomføring av analysen.....	16
2.8.1 Praktiske grep i analyseprosessen.....	18
2.9 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.....	18

KAPITTEL 3, TEORETISK FORANKRING.....21

3.1 Introduksjon.....	21
3.2 Moderne samliv = Det rene forhold?.....	21
3.2.1 Refleksiv kompetanse.....	23
3.2.2 Det rene forhold.....	24
3.2.3 Avdekkende intimitet.....	25
3.2.4 Plastisk seksualitet.....	27

3.3 Seksuelle skript.....	28
3.4 Kjærlighet som kamp.....	31
3.5 Når idealer møter virkelighet.....	32

KAPITTEL 4, ANALYSE, SEKSUELT ”ÅPNE PARFORHOLD”.....35

4.1 HVEM ER DE? PRESENTASJON AV PARENE.....	35
4.1.1 Arne og Anna.....	35
4.1.2 Bjørn og Berit.....	36
4.1.3 Casper og Carina.....	37
4.1.4 Daniel og Dina	39
4.2 HVORDAN LEVE ”ÅPENT”?.....	40
4.2.1 Arne og Anna.....	41
4.2.2 Bjørn og Berit.....	44
4.2.3 Casper og Carina.....	49
4.2.4 Daniel og Dina.....	52
4.3 Fellestrekk og ulikheter.....	56
4.3.1 Kommunikasjon og ærlighet.....	56
4.3.2 Reglene.....	57
4.3.3 Hvorfor regler?.....	59
4.4 HVORFOR LEVE ”ÅPENT”?.....	62
4.4.1 ”Livsfilosofi-paret”.....	62
4.4.2 ”De monogame”.....	64
4.4.3 ”Det-ble-bare-sånn-paret”.....	66
4.4.4 ”Piffe-opp-sexlivet-paret”.....	67
4.5 Refleksjoner rundt hvorfor parene ønsket å leve ”åpent”.....	67
4.5.1 ”Ja-takk-begge-deler”.....	67

4.5.2 "Piffe opp sex livet som felles opplevelse".....	71
--	----

KAPITTEL 5. RENE FORHOLD?.....74

5.1 Kulturelle betingelser for utforming av seksualitet og samliv.....	74
--	----

5.2 To mennesker. Et forhold.....	75
-----------------------------------	----

5.3 Mennesker i utvikling. Forhold i endring.....	78
---	----

5.4 Det monogame samlivet for fall?.....	80
--	----

LITTERATURLISTE.....82

VEDLEGG:

Vedlegg A: Intervjuguide

Vedlegg B: Informasjonsbrev og samtykkeerklæring

Vedlegg C: Svarbrev fra NSD

KAPITTEL 1. INNLEDNING

1.1 Oppgavens tema og problemområde

Dette er en oppgave som tar for seg par som har valgt å regulere sin seksualitet på en annen måte enn hva vi er vant til. Parene lever, eller har levd, i det jeg her kaller ”åpne forhold”, som vil si at de ikke er seksuelt eksklusive.

Oppmerksomhet rettet mot familie er noe vi kjenner allerede fra de sosiologiske klassikernes tid, men først fra slutten av 1960-tallet begynte man å studere seksualitet som et sosialt fenomen på lik linje med andre sosiale fenomener (Lewin (eds) 2008:19). I dag er det en vanlig påstand innenfor sosiologien at mennesket er grunnleggende sosialt – også på sitt mest intime. Gjennom arbeidet med dette prosjektet fant jeg at teoretikere som omtaler seksualitet i parforhold som regel sorteres under seksualitetsforskning *eller* familieforskning. De to fagtradisjonene ser i liten grad ut til å overlape hverandre. Seksualitet i parforhold og organiseringen av dette vil også kunne endre seg i løpet av livet. På denne måten ser jeg for meg at seksualitetsforskningen og familieforskningen vil kunne inspirere hverandre.

Formålet ved denne besvarelse er å rette oppmerksomhet mot alternative samlivsformer i et samfunn som i stadig større grad forfekter valgfrihet – også når det kommer til reguleringen av våre nære relasjoner. Hovedspørsmålet i prosjektet er:

- Hvordan forvaltes kjærlighet og intimitet i seksuelt ”åpne” parforhold?

Andre spørsmål som også vil være av betydning er:

- Hvordan organiserer parene sine samliv i en situasjon der kollektive koder for ”åpne forhold” i liten grad er tilgjengelig og

- Hvilke rammer hadde parene satt for forholdet og hvilke verdier skulle de verne om?

Oppgaven er basert på intervju med fire par som lever i såkalte ”åpne forhold”.

Samtlige par var heterofilt sammensatt og de var født og oppvokst i Norge.

Teoretikerne jeg har benyttet meg av har som regel hentet sine data fra vestlige, eller

vestlig inspirerte samfunn og derfor vil de funn som er gjort, samt det teoretiske rammeverket benyttet for å fortolke disse, kun gjelde for en avgrenset del av verden. En grunnleggende antakelse ved disse samfunn er at det finnes likestilling mellom kjønnene og at individene besitter valgfrihet. Begge disse størrelsene vil imidlertid bli diskutert.

1.2 BEGREPSAVKLARING

1.2.1 Hva er et par?

Det er i dag en utbredt enighet om at våre holdninger til parforhold og seksualitet er noe annet enn hva man opplevde for om lag hundre år siden, men man varierer i sine vurderinger av hvor langt denne endringsprosessen egentlig er kommet.

Historikeren Stephanie Coontz mener ekteskapet aldri har vært så sårbart som det er i dag - og aldri har vi krevd mer av det. Et moderne ekteskap er forbundet med både kjærlighet, sex, vennskap og trygghet. I moderne Nord Europeiske samfunn er vi forpliktet til å velge hverandre av kjærlighet, men slik har det ikke alltid vært (Coontz 2005:22).

Thagaard (2005) trekker store linjer fra middelalderens forventninger til kjærlighet og parforhold til dagens forventninger og praksisformer. I middelalderen kunne man først og fremst snakke om lidenskapelig kjærlighet knyttet til uoppnåelige partnere utenfor ekteskapet. Ekteskapet var på den tiden et praktisk arrangement hvor formålet var å etablere avtaler mellom familier som skulle sikre økonomiske interesser. I løpet av det 18. og 19. århundre utvikles koden for romantisk kjærlighet og dette er et syn på kjærlighet vi tar med oss inn i vår tid. Den typiske romantiske kjærlighet henter sin kraft fra forestillinger om at kjærlighet skal overvinne alle hindringer og all motgang. I moderne vestlige samfunn er det fortsatt forelskelse og kjærlighet som utgjør ekteskapets legitime begrunnelse (Thagaard 2005:20-23). Imidlertid trekker en rekke teoretikere fram at vi i stadig større grad kan velge partner og reglene for forholdet på en måte som overskrider de romantiske idealene. Oppmerksomheten er blitt rettet bort fra den spesielle *partner* og over på det spesielle *forhold*. Dette krever en viss

grad av refleksivitet og evne til selvstendig tenkning, fordi kvaliteten på forholdet derigjennom hele tiden er oppe til vurdering.

I denne besvarelsen har jeg ikke skilt i særlig grad mellom de par som har institusjonalisert sitt forhold gjennom ekteskapet og de som er samboere. Derfor vil samtlige bli omtalt som ”par” og ikke ”ektepar”.

1.2.2 Hva er et ”åpent forhold”?

Dette er et begrep som er åpent for mange ulike fortolkninger og tilnærminger. Selv om alle informantene selv mente å leve, eller ha levd, i et ”åpent forhold” fant jeg stor variasjon rundt hvordan forholdene ble organisert. Dette vil derfor bli viet en del oppmerksomhet i analysen. Det å leve ”åpent” betyr i denne besvarelsen å leve i et fast parforhold som ikke er seksuelt eksklusivt.

Det finnes et stort mangfold av praksiser som kan falle inn under denne benevnelse, men felles for dem er en uttalt aksept på at man kan ha sex med andre mennesker utenfor forholdet, enten sammen eller hver for seg.

1.2.3 Hva betyr intimitet?

Først og fremst vil det være formålstjenlig å definere dette begrepet i forhold til de mest grunnleggende fellesnevnerne alle de ulike fortolkninger av intimitetsbegrepet deler. Intimitet blir gjerne forstått som en slags *nærhet*, men hvordan man oppnår dette kan være forskjellig. I følge Thagaard (2005) vil den litteraturen som omhandler intimitet ofte poengtere viktigheten av åpne og utleverende samtaler. Denne definisjonen tenderer til å ekskludere eller overse intimitet uten ord (Thagaard 2005:165). Opplevelsen av nærhet innebærer heller ikke nødvendigvis å gjøre spesielle ting sammen, men kan finnes i situasjoner hvor begge opplever en bekreftelse på hva de betyr for hverandre og at man verdsetter relasjonen (ibid:166). Legg også merke til at denne relasjon ikke nødvendigvis trenger å omhandle kjærestepar, ettersom man godt kan oppleve intimitet i andre typer bånd. Dette er et poeng i Jamiesons (1988/2002) teori og hun benytter ofte eksempler om opplevelse

av en slik nærhet mellom forelder og barn, eller nærhet mellom venner. Intimitet er fremfor alt dynamisk og vår forståelse av dette begrepet vil ofte endres over tid og ulike personer kan tolke begrepet på ulike måter.

1.2.4 Seksualitet

Mange mennesker tenker på sex når de hører ordet intimitet, men slik trenger det altså ikke være. I dagens samfunn er det en utbredt enighet om at man ikke trenger føle noen form for emosjonell nærhet til et annet menneske selv om man er nær fysisk. Dette er i og for seg ikke særlig nytt når det kommer til menn, men for kvinners del var det lenge en utbredt holdning at man kun skulle ha sex med hensikt på å skape barn eller fordi det var kvinnens ”plikt” som hustru (Jamieson 1988/2002:21, 23-26 og Pedersen 2005:92-93). Da den nye prevensjonsteknologien kom ble det snakk om en såkalt ”seksuell revolusjon” som skulle sidestille kvinner seksuelt med menn. Sex ble nå knyttet opp til sterke forventninger om *felles* glede og nytelse, noe som skapte et bedre potensial for å oppleve intimitet i seksuelle situasjoner.

Pedersen (2005) argumenterer for at det finnes en rekke forståelser av hva man oppfatter som sex. Da han studerte en gruppe norske ungdommer fant han blant annet at kun halvparten av hans informanter betraktet oralsex som sex (Pedersen 2005:23). At hva som regnes som ”seksuelt” vil variere avhengig av tid og sted er en av hovedantakelsene i det seksuelle skript utviklet av Simon og Gagnon fra 1973. Innen en gitt kultur vil offisielle historier om hva som er korrekt og akseptabel seksuell atferd måtte kobles opp mot den enkeltes lengsler og behov. Selv om Pedersen fant et betydelig og antakelig økende mindretall som avvek fra det seksuelle skript blant hans informanter, delte han i all hovedsak antakelsen om at det eksisterer et slikt ”usynlig manus” for hvem vi kan ha sex med, hvor og hvordan (Pedersen 2005:103).

Syn på seksualitet og hvordan den leves ut, varierer med en rekke faktorer som for eksempel geografisk tilhørighet, alder og kjønn. I denne besvarelsen har jeg blant annet benyttet en del data hentet fra Pedersens undersøkelser gjort blant ungdom. Selv om seksualitet er i endring gjennom hele livet, vil våre seksuelle identiteter i stor

grad bli fastlagt i tidlig ungdom (Jamieson 1988/2002:119), og derfor kan man anta at funn hentet fra norsk ungdom også til en viss grad vil kunne gjelde for norske voksne.

Ett annet viktig skille i synet på seksualitet finnes mellom menn og kvinner. På dette punktet vil mange teoretikere slutte opp om antakelsen om at kvinner oftere knytter kjærlighet til sex enn menn (Pedersen 2005:276), selv om dette er i endring.

Seksualiseringen av det offentlige rom gjør at sex er noe man må ta stilling til enten man vil eller ikke. En slik trend ble identifisert i mediene på 1990-tallet og har forsterket sin posisjon inn i dette årtusen. Denne seksualiseringen har også vekket engasjement i feministisk inspirert forskning, da man anklager dette for å legitimere ”mainstreaming” av pornografi. *”Hovedargumentet i denne kritikken er rettet mot seksualiseringens avvik fra normer vedrørende likestilling mellom kjønnene og dominerende nordiske verdier som seksuell gjensidighet og familieverdier”* (Mühlesen (red) 2006:268-269).

Mange mennesker opplever det nå stigmatiserende å ikke ha sex, og man har ofte et overdrevent syn på hvor ofte og hvor variabel sex andre mennesker har. I intervju med Træen i Dagbladet 1 mai 2008 kom det frem at norske par i snitt har sex en til to ganger i uka. Denne andelen ble også gjengitt i boka *Sexology in context* (Træen 2008:76). Imidlertid syntes nesten 60 prosent av mennene og 46 prosent av kvinnene at dette var for lite. Træen tror *”ikke nødvendigvis dette betyr at vi ønsker mer sex i forholdet, men at de fleste tror alle andre har mer sex enn de selv”* (Berge 2008).

Selektiv forskning har skapt et bilde av at mennesker i dag har frigjort, variert og intens sex. Empirien derimot viser at folk flest er mye mer forsiktig, kontrollert og besinnet (Pedersen 2005:24-25). Dette leder til et unngåelig spørsmål: Hvor frigjorte er vi egentlig seksuelt sett? Selv om dette ikke er prosjektets hovedproblemstilling vil jeg komme tilbake til dette temaet senere i oppgaven.

1.4 Leserveiledning

I det neste kapitlet vil jeg gjøre rede for metodologi og beskrive og begrunne hvert ledd i metoden jeg har brukt.

Den teoretiske forankringen vil gjøres rede for i kapittel 3. Når man skriver en besvarelse om intimitet i parforhold er det vanskelig å komme utenom Giddens teori slik den er fremsatt i *Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighet og erotik i det moderne samfund* fra 1992. I denne boken tar Giddens utgangspunkt i at vi i dag lever i et post-tradisjonelt samfunn hvor individene i stadig større grad har valgfrihet og kan fatte avgjørelser basert på personlige refleksjoner. Mennesket i slike samfunn vil ha stort behov for selvrealisering, og dette vil også bli tatt inn i våre nære relasjoner. Mange av Giddens antakelser om moderne parforhold blir delt av ekteparet Beck og Beck-Gernsheim, selv om de ikke deler hans harmoniske beskrivelse av slikt samliv. Flere av Giddens antakelser er omstridt, blant annet av Jamieson gjennom hennes bok *Intimacy. Personal Relationships in Modern Societies* (1988/2002).

Kapittel 4 vil bestå av analyse. Med ønske om å oppnå en oversiktlig oppgave har jeg valgt å dele dette kapitlet i tre deler. Aller først vil jeg presentere de ulike parene og sette leseren kort inn i de viktigste trekk ved deres samliv for denne besvarelsen. Dette vil leseren kunne finne under punkt 4.1.

Dernest har jeg valgt å skrive fram mangfoldet i hvordan de ”åpne” samlivene ble organisert, hovedsakelig ved å vektlegge de ”regler” som parene hadde gjort gjeldende. Dette beskrives under punkt 4.2. Disse vil så bli sammenlignet og satt opp mot teori under punkt 4.3.

Til sist har jeg valgt å skrive fram parenes begrunnelser for sin samlivsform. Dette er sortert under punkt 4.4. Her trekker jeg et skille mellom de parene som relativt tidlig i forholdet ble enige om å leve ”åpent” og de parene som hadde institusjonalisert sitt forhold gjennom ekteskapet og hatt et langt samliv før de besluttet å bryte med

monogamiet. Parenes begrunnelser vil derfor bli analysert med utgangspunkt i dette skillet. Leseren vil kunne finne dette under punkt 4.5.

Avslutningsvis vil jeg oppsummere de viktigste poengene og kunnskapen som oppgaven har bidratt med. Jeg vil også peke på utviklingstendenser og utfordringer vi står overfor i våre måter å inngå forhold på. Dette er sortert under kapittel 5.

KAPITTEL 2. METODOLOGI

I det følgende ønsker jeg å gjøre rede for valg av metode og praktisk gjennomføring, og de svakheter og styrker som fulgte av dette. Øvrige metodologiske og etiske overveielser blir i tillegg trukket inn i dette kapittel, som avsluttes med beskrivelse av analyseprosessen.

2.1 Valg av metode

Tema for besvarelsen er rettet mot hvordan *par* som lever i seksuelt åpne forhold opplever og fortolker egen virkelighet. Jeg valgte å benytte meg av delvis strukturerte intervju som inntak til informasjon om dette og de ble tatt opp på analog båndopptaker. Etersom jeg ønsket å benytte en tilnærming som var sensitiv for individuelle forskjeller intervjuet jeg partene i forholdet hver for seg. Med ”delvis strukturert” menes at jeg på forhånd hadde satt meg inn i hvilke tema jeg ønsket å få fram refleksjoner rundt og i forlengelsen av dette forberedt spørsmål i en intervjuguide¹. I den praktiske gjennomføringen av intervjuene varierte rekkefølgen på spørsmålene i forhold til informantenes svar. Dersom tema eller vinklinger jeg ikke hadde forutsett kom fram, fulgte jeg det opp. Når noe ikke opplevdes viktig for informantene ble dette viet mindre oppmerksomhet. Denne typen fleksibilitet er et av hovedtrekkene ved bruk av kvalitativ metode (Thagaard 1998:81) og var særlig avgjørende for meg ettersom jeg gikk inn i intervjusituasjonen uten noe særlig forkunnskaper om *hvordan informantene selv oppfattet sin livssituasjon*.

Kvalitative forskningsmetoder generelt og temabaserte intervju spesielt, er i så måte godt egnet for å gi innsikt i og forståelse for andre menneskers liv, og deres fortolkning av dette. Dette designet kjennetegnes ved at forskeren kan få fram fyldige beskrivelser og er anvendelig når man skal undersøke fenomener som det er lite forsket på (Thagaard 1998:11-12 og 80). Det er også en metode som viser seg fleksibel i og med at den tillater intervjueren å fange opp hendelser eller beskrivelser som informanten selv legger vekt på.

¹ Se vedlegg 3, intervjuguide.

2.2 Ethiske overveielser

Det å leve ”åpent” er et følsomt tema som for mange mennesker kan vekke reaksjoner. Ved at en gruppe mennesker bryter med det ”konforme”, utfordres samtidig ofte mange av de verdier et samfunn tar for gitt. Dette er noe som ofte kommer med en pris, hvor alt fra selvvalgt isolasjon til sosial eksklusjon kan bli konsekvensene (Becker 1963/1991:96-100). Informantene jeg intervjuet varierte i hvordan de uttrykte behov for anonymitet, men kun en av informantene jeg intervjuet sa at han ikke hadde noen begrensninger på hvem som fikk vite at han levde ”åpent”. Utenom han fortalte alle de andre at dette ikke var noe man snakket med familie om. Informantene varierte med hensyn til i hvilken grad de kunne fortelle det til venner.

Informantenes rett til, og behov for anonymitet er derfor blitt vektlagt i stor grad. Naturligvis har alle jeg har intervjuet blitt tildelt fiktive navn og viktige karakteristika er blitt omkodet. Geografisk tilhørighet er heller ikke avslørt ved stedsnavn. Spesielle ord og uttrykk i sitater som kan bidra til identifisering er enten utelatt eller omkodet (Thagaard 1998:166).

Dette har medført at noe av informasjonen er gått tapt og enkelte momenter ikke blitt gjort til gjenstand for analyse. Likevel er det nok ikke til å unngå at informantene vil kunne gjenkjenne seg selv og i forlengelsen av dette identifisere partner. På bakgrunn av dette har jeg måtte veie for og imot på hva jeg følte var forsvarlig å inkludere fra intervjuene i analysen. Informantene delte sensitive opplysninger om både seg selv og deres partner når de snakket om sitt forhold. I tvilstilfeller har jeg følt det tryggest å ekskludere enkelte poenger fra den ferdige avhandlingen. I følge Thagaard er dette særlig et dilemma for undersøkelse av gjennomsiktige miljøer (Thagaard 1998:23).

Imidlertid var et av de hovedtrekkene som gikk igjen i intervjuene at de i sine parforhold hadde en forutsetning om *åpenhet også som et kommunikativt aspekt*. Med dette menes at de parene som hadde en forståelse om at de kunne treffe andre for seksuelle møter uten partneren, *selv* fortalte dette til partner i etterkant. De aller fleste jeg intervjuet så ut til å ha etterlevd denne forventningen om åpenhet.

2.3 Rekruttering av informanter

Før prosjektstart sendte jeg inn meldeskjema til NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) angående godkjenning av prosjektet. Januar 2008 fikk jeg svar om at de tilrådte prosjektet og dermed kunne jeg kontakte informantene².

Det skulle vise seg å være en utfordrende affære å finne informanter - noe som kan ha flere forklaringer. Først og fremst er oppgavens tema sensitivt. Frykt for å miste anonymitet kan ha vært en medvirkende faktor til at par ikke ønsket å delta i prosjektet. Noe av bakgrunnen for at jeg ønsket å skrive denne oppgaven var at jeg allerede hadde personlig kjennskap til to av de parene jeg intervjuet. Disse parene tok jeg selv kontakt med for å forklare hva jeg ønsket å skrive om og for å spørre om de kunne tenke seg å bli intervjuet av meg i denne forbindelse. Etter at de hadde drøftet dette med sine partnere ga de tilbakemelding om at de ønsket å delta.

Når det gjaldt de resterende to parene benyttet jeg meg av den såkalte ”snøball-metoden”. Dette betyr at en eller flere sentrale personer bistår forskeren i å skaffe flere informanter (Thagaard:1998:54).

Arne var den aller første jeg intervjuet og han var i besittelse av et nokså stort sosialt nettverk. Deler av dette nettverket bestod av andre par som levde i uttalt ”åpne parforhold”. Han ga uttrykk for at han syntes dette var en interessant problemstilling og sa seg villig til å hjelpe meg å komme i kontakt med andre aktuelle par. På eget initiativ sendte han ut tekstmeldinger til andre par som levde i uttalt seksuelt ”åpne forhold”, hvor han oppmuntret til deltakelse. I tillegg la han ut en henvisning på et nettsted hvor par møtes for sosiale og seksuelle formål, hvor han sa seg villig til å videreformidle kontakt til meg dersom noen kunne tenke seg å delta i prosjektet.

Responseren lot imidlertid vente på seg og jeg begynte å føle meg usikker på hvorvidt jeg kunne få gjennomført så mange intervjuer som jeg følte nødvendig. I følge

² Se vedlegg 1, svarbrev fra NSD

Thagaard er ”*retningslinjen for kvalitative utvalg at antall informanter ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser*” (Thagaard 1998: 51-52). I samarbeid med veileder ble det bestemt at jeg skulle ta sikte på å intervju åtte informanter. Dermed tok jeg kontakt med Arne på ny, og sammen besluttet vi at jeg skulle få delta på et administrativt møte for mennesker som deltok på organiserte sex treff. På denne måten kunne jeg selv presentere mitt prosjekt og dersom noen hadde spørsmål, var jeg tilstede for å svare på dem. Før møtet ble satt i gang hadde Arne gjort deltakerne oppmerksom på hvorfor jeg var tilstede.

Bjørn og Berit hadde jeg på dette tidspunkt allerede intervjuet. Berit var en av de jeg allerede hadde kjennskap til. Derfor henvendte jeg meg til henne for å spørre om hun og Bjørn kunne tenke seg å bli intervjuet av meg i forbindelse med hvordan de hadde organisert sitt samliv. Etter noen dager hadde paret fått snakket sammen om dette og skrev en tekstmelding til meg om at de ønsket å la seg intervju.

Ved å være med på møtet som Arne hadde tipset meg om, kom jeg i kontakt med Dina, som sa seg villig til å snakke med sin partner Daniel om å delta. Hun fikk med seg et informasjonsbrev³, og etter noen dager fikk jeg tekstmelding om at paret hadde snakket om det og at de var villige til å delta.

Casper og Carina var et av de parene som responderte på Arnes oppmuntring til deltakelse i prosjektet og meldte også sin interesse for å bli intervjuet. Dette paret holdt jeg kontakt med over telefon i forkant av intervju.

Som det fremkommer har jeg gitt informantene fiktive navn. Hvert par har blitt tildelt navn som begynner med samme bokstav slik at leseren lettere kan holde oversikt.

³ Se vedlegg 2. Informasjonsbrev og samtykkeerklæring.

2.4 Før intervjuene

Alle informantene ble tildelt informasjonsbrev og samtykkeerklæring, som måtte leses og signeres før intervjuet fant sted. De viktigste poengene ble også gjentatt muntlig og jeg la vekt på at informantene skulle føle seg vel med å ikke besvare spørsmål de opplevde ukomfortable. Jeg understreket også at informantene på et hvilket som helst tidspunkt kunne trekke seg fra hele intervjusituasjonen, uten å måtte gi noen forklaring på hvorfor. Til de informantene jeg allerede hadde personlig kjennskap til, gjorde jeg et poeng av at det ikke ville skape vansker for prosjektet dersom de ønsket å ta disse rettighetene i bruk. Imidlertid svarte alle informantene på samtlige spørsmål og de fleste ga inntrykk av at dette var et tema de satte pris på å få snakke om.

2.5 Utvalgets sammensetning

Selv om et par kanskje føler de lever ”åpent”, var jeg ute etter å snakke med par som hadde en *felles forståelse* av hva dette innebærer - noe som i seg selv er begrensende. I så måte kunne praksisformene variere, men betingelsen om at dette var uttalt og definert dem imellom medførte at mange par som kanskje hadde en *stilltiende forståelse* for det å leve ”åpent” ikke var aktuelle for dette prosjektet.

Ettersom alle parene var heterofilt sammensatt er det en kjønnsmessig balanse i utvalget. Inntekt og utdanning varierte fra klassisk arbeiderklasse til middelklasse. Noen av de parene jeg intervjuet hadde også tilknytting til organiserte sex-miljøer, men dette har jeg valgt å ikke gjøre til særlig gjenstand for analyse eller tema i intervjuene. Dette er et bevisst valg ettersom slike organiserte treff ikke var utslagsgivende for hvorfor parene ønsket leve ”åpent”, men snarere bidro til et *forum* for en allerede eksisterende praksis. De par jeg intervjuet opplevde heller ikke dette som definerende for sin måte å organisere sitt samliv på, og de hadde ofte *flere* forum for seksuelle treff.

Aldersmessig varierte informantene fra midten av tjuårene til slutten av femtiårene. Med unntak av ett par var alle bosatt i mellomstore eller store norske byer. Samtlige

informanter, foruten en som var hjemmeværende, var i var betalt arbeid. To av parene hadde daglig omsorg for mindreårige barn.

2.6 Intervjusituasjonene

Den aller første jeg intervjuet var Arne og dette fant sted på hans arbeidsplass etter arbeidstid. Jeg hadde møtt han ved et par anledninger tidligere, men aldri hatt noen lengre samtale med ham. Arne virket både interessert i problemstillingen og oppriktig i sine svar. Han stilte aktivt spørsmål ved behov for oppklaring og trakk også frem aspekter jeg ikke hadde tenkt på. Intervjuet med Arne ga meg noen nye ideer som jeg ønsket å bringe videre til intervjuet med Anna. I følge Thagaard er det *”problemstillingen som styrer hva forsker legger vekt på, samtidig som informasjonen forskeren får gjennom observasjoner ute i felten, bidrar til å videreutvikle problemstillingen”* (Thagaard 1998:66). Det er en av styrkene ved kvalitativ metode, ettersom det tillater forsker å videreutvikle og forbedre sin forståelse underveis.

Anna var en av de to informantene jeg kjente på forhand. Dette intervjuet fant sted dagen etter at jeg hadde intervjuet Arne, og intervjuet med Anna skjedde i deres felles hjem. Hun virket komfortabel i situasjonen og ga klare svar på de spørsmål jeg stilte. Da intervjuet var over uttrykte hun overraskelse over at dette ikke tok lengre tid og lurte på om hun kanskje burde svart mer utfyllende.

Den neste jeg intervjuet var Berit, som også var en av de jeg kjente på forhånd. Intervjuene med henne og Bjørn skjedde i deres felles hjem. Berit svarte utfyllende på det hun ble spurt om, og virket komfortabel med temaet. Imidlertid virket hun tidvis noe uavklart med tanke på egne følelser, noe jeg tok til inntekt for at hun fortsatt forsøkte å bearbeide og trekke lærdom av tiden hun hadde levd ”åpent”. Dette var også et inntrykk jeg fikk i intervjuet med Bjørn.

Intervjuet med Bjørn var det som varte lengst av alle, og han virket oppriktig i sine forsøk på å fortolke egne inntrykk og sin egen situasjon. Han virket svært komfortabel i intervjusituasjonen og så ut til å sette pris på å snakke om temaet.

Intervjuet med Casper og Carina fant også sted i parets hjem. Jeg intervjuet Casper først, mens Carina gikk ned og så på tv til det ble hennes tur. Jeg opplevde det litt vanskelig å få Caspers oppmerksomhet, og han virket mest komfortabel med de spørsmål han kunne svare bekreftende eller avkreftende på. Intervjuet med Carina gikk litt bedre, noe som kan komme av at jeg selv var mindre nervøs og at Carina var noe mer utfyllende i sine svar.

Intervjuene med Casper og Carina var de jeg oppfattet som mest utfordrede. Ingen av disse informantene var særlig verbale i intervjusituasjonen. Selv om de besvarte samtlige spørsmål var det gjennomgående litt mindre utfyllende enn de andre, og de svarte ofte at de "ikke visste" eller at "det ble bare sånn". Dette opplevde jeg nokså stressende, noe som igjen medførte at jeg spurte en rekke konkrete oppfølgingsspørsmål. Som et resultat av dette kan man legge merke til at flere av begrepene ble introdusert av meg og er dermed kanskje ikke ord informantene selv ville benyttet. Både Casper og Carina ga uttrykk for at de synes spørsmålene var vanskelige og at mye av hva vi snakket om var ting de ikke selv hadde tenkt igjennom. Dette kan komme av at paret kanskje hadde *andre* måter å kommunisere på seg imellom og dermed ikke trengte verbale bekreftelser for å føle seg trygge på hverandre i sin situasjon. Det kan også tolkes som et tegn på at det å leve "åpent" rett å slett *ikke alltid kommer som produkt av refleksiv og kommunikativ prosess*. En alternativ fortolkning er at informantene ikke følte for å dele sine tanker med meg som intervjuer og at jeg ikke var godt nok forberedt på å finne alternative tilnærminger som kunne bidratt til at de åpnet seg mere i situasjonen.

Problematikken rundt ledende spørsmål er i følge Kvale (2006) særlig vanskelig dersom man stiller slike spørsmål til personer som er lett påvirkelige (Kvale 2006:97). Dette opplevde jeg ikke som tilfelle med Casper og Carina, ettersom de

svarte like ofte avkreftende som bekreftende på de direkte spørsmål. Det at de også var også i stand til å gi uttrykk for at de ikke viste eller ”ikke hadde tenkt på det”, befestet mitt inntrykk av at disse informantene ikke var mer utsatt for påvirkelighet enn andre informanter.

Intervjuene med Daniel og Dina var de jeg syntes gikk lettest, ettersom dette paret hadde gjort seg en rekke refleksjoner rundt temaet. Samtalen gikk derfor lett og paret virket også som svært åpne mennesker av natur. De brakte selv opp en rekke av de temaer jeg opplevde som viktige og jeg behøvde derfor ikke stille så mange spørsmål. I tillegg kan det ha vært en fordel at jeg ikke kjente dem på forhand. Ironisk nok merket jeg nemlig at kjennskap var en slags stress-faktor for meg selv. Ettersom noen av informantene var mennesker jeg kommer til å holde kontakt med i fremtiden, var det viktig å sikre at den fremtidige relasjonen ikke skulle bli ubehagelig.

Intervjuene med Daniel og Dina foregikk hjemme hos paret og begge informantene var tilstede. Størrelsen på leiligheten bød på en utfordring, da det ikke fantes noe rom den andre kunne gå inn på mens partner ble intervjuet. Vi valgte å løse dette ved at den som ikke ble intervjuet satte seg ved datamaskinen og lyttet til musikk med ryggen til oss. Dette kan ha ført til at informantene ikke snakket så fritt som ønskelig, ettersom partner altså hele tiden var synlig for den andre. De to ga imidlertid uttrykk for ulike refleksjoner, noe som styrker intervjuenes troverdighet. Både Daniel og Dina virket trygge i situasjonen og var de av informantene som gikk mest i detaljer om *hvordan* de levde ”åpent”.

Som vi ser skjedde alle intervjuene hjemme hos informantene eller på deres arbeidsplass etter stengetid, noe som nok bidro til en ramme av trygghet rundt det hele. Alle informantene virket engasjert i problemstillingen og lot til å sette pris på å dele sine refleksjoner rundt egen livssituasjon med meg, selv om Casper og Carina var mindre verbale i intervjusituasjonen. Det at parene ble stilt omlag de samme spørsmålene kan ha gitt en viss usikkerhet rundt hvorvidt deres svar ville bli ”satt opp mot hverandre”. Det kan tenkes at de parene som ble intervjuet med noen dagers

mellomrom hadde samkjørt sine svar, men jeg opplevde ikke dette som tilfelle da de fleste ga uttrykk for refleksjoner som ikke var en direkte gjenspeiling av partners. Likevel bør en huske at informantene visste at dersom partner ønsket å lese gjennom den endelige besvarelse ville de kunne gjenkjenne seg selv - og i forlengelsen også sine partners svar. Dette kan derfor ha ført til en viss selvsensurering rundt hva de ønsket å trekke fram.

2.7 Andre kilder

Det å leve ”åpent” er blitt gjort til tema gjennom en rekke artikler i populære tidsskrifter og internettsider. Alt fra Cupido til Magasinet i Dagbladet har gjort dette til gjenstand for debatt og for ikke lenge siden var dette også tema på tv programmet Dr.Phil. Interessant nok kan man merke seg at på det populære møtestedet på internett, Facebook, har man nå inkludert ”in a open relationship” som kategori brukerne kan benytte for å presentere seg selv for andre.

I tidsskriftene blir det å leve ”åpent” gjerne omtalt som ”organisert utroskap”, en omtale jeg ikke uten videre vil gi min tilslutning ettersom det avhenger av selve definisjonen av ”utroskap”. På nettsidene derimot fikk jeg inntrykk av en mere liberal forståelse av det å leve i et ”åpent forhold”, noe som kan settes i sammenheng med at brukerne på slike fora kan beholde sin anonymitet. Dermed vil man ikke kunne forvente sanksjoner fra omverden.

Informasjon fra ulike nettsteder og tidsskrifter ble hovedsakelig brukt som inntak til informasjon før intervjuene, samt en vurdering av funn i etterkant av intervjuene.

2.8 Gjennomføring av analysen

Selv om jeg intervjuet informantene enkeltvis, fant jeg større forskjeller *mellom* parene enn hva jeg avdekket internt *i* parene. Dette var noe som lærte meg mye om fenomenet ”åpne forhold”, og som jeg opplevde verdifullt for mitt materiale. Det hadde heller aldri vært min intensjon å sette partene i forholdet ”opp mot hverandre”.

På bakgrunn av dette har jeg valgt å presentere parene enkeltvis under hver analysekategori.

Når det så kommer til mine fortolkninger av intervjuene, er dette noe som må stå for egen regning. I slike tilfeller vil det alltid være en viss fare for feiltolkning og man kan ikke alltid sikre at dette er et bilde informantene selv kjenner seg igjen i. Det er dette som er den kjente tesen i såkalt dobbel hermeneutikk⁴, ettersom forskeren altså fortolker en allerede fortolket virkelighet (Thagaard 1998:122). Man bør også være oppmerksom på at mine refleksjoner ofte illustrerer forenklete forståelser, noe som blir særlig synlig der hvor jeg har kategorisert deres begrunnelser for å leve ”åpent” i typologer. Imidlertid føler jeg å ha god dekning for disse typologene ettersom informantene beskrev seg selv på denne måten, eller gjennom visse påstander som ble særlig vektlagt av informantene selv. Dette betyr naturligvis ikke at dette var *alt* parene var, men det er en noe ”spisset” forståelse for å få fram og forstørre parenes særtrekk (ibid:196-197). Typologiseringen er altså empirisk og ikke teoretisk begrunnet.

Noe av den samme problemstillingen vil gjelde *hvilke deler av intervjuene* jeg har valgt å gjengi. På bakgrunn av besvarelsens begrensede omfang kan jeg naturligvis ikke gjengi *hele* intervjuer, men må selektere etter hva jeg opplever betegnende og viktig for parenes refleksjoner i forhold til oppgavens problemstilling. Dermed kan det tenkes at informasjon som opplevdes som viktig for informantenes forståelse av seg selv ikke er tatt med. I følge Thagaard finnes det ingen fullgode løsninger på dette problemet. *”Hvis forskerens perspektiv avviker fra informantenes forståelse av seg selv, kan forskerens forståelse oppleves som et overgrep av informanten. Det er derfor viktig å fremheve at informanten kan oppleve forskerens autoritet over tolkningen av dataene som et tillitsbrudd i forhold til det samarbeidet som ble etablert under innsamlingen av materialet”* (Thagaard 1998:123).

⁴ Begrepet ”dobbelt hermeneutikk” ble lansert av Anthony Giddens.

Imidlertid har jeg bestrebet meg på å ”ikke legge ord i munnen” på dem jeg intervjuet, noe som blir gjenspeilet ved hyppig bruk av sitater. Disse er likevel fortolket og dermed vil dilemmaet gjengitt ovenfor fortsatt gjelde. Ved bruk av sitater kan man bidra til å klargjøre informantens *egen* virkelighetsforståelse og leseren kan dermed selv vurdere hvorvidt de deler min fortolkning. På denne måte kan meningsinnholdet bedre etterprøves. Selv om jeg har forsøkt å la informantene komme mest mulig til orde i teksten, er det *mitt blikk* og *mine begreper* som produserer mening for å møte den problemstillingen oppgaven er bygget rundt.

2.8.1 Praktiske grep i analyseprosessen

Data i denne analysen er blitt fortolket og begrenset gjennom flere stadier hvor jeg har tatt utgangspunkt i Lyn Richards ”*Handling qualitative data. A practical guide.*” (2005). Aller først begrenses altså informasjon gjennom valg av *tema*, deretter gjennom de *spørsmål* jeg stilte informantene. Når jeg så hadde fullført alle intervjuene, skrev jeg ned mine umiddelbare inntrykk og sammenlignet dette med de forventninger jeg hadde før jeg gikk inn i intervjusituasjonen. Dernest laget jeg en tematisk sammenligning blant alle informantene for å få frem eventuelle likheter og forskjeller. Jeg gjorde meg også notater av hva jeg opplevde interessant og forsøkte å finne svar på *hvorfor* dette var interessant (Richards 2005, Kap 4,5 og 7).

Da dette var gjort forsøkte jeg å fortolke informasjonen og gjøre den til data, noe som viste seg å bli meget omfattende. Da jeg var ferdig med denne delen av analysen hadde jeg en råtekst på syttiåtte sider, og dette var uten bruk av samfunnsvitenskapelig teori. Dermed begynte jeg prosessen med å redusere mengden data, noe jeg opplevde som utfordrende. I utgangspunktet syntes jeg *alt* var like viktig og interessant, men dette måtte vurderes i forhold til problemstilling og teori.

2.9 Troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet

Thagaard argumenterer i sin bok *Systematikk og innlevelse –En innføring i kvalitativ metode* (1998) for å benytte andre begreper enn validitet og reliabilitet ved bruk av

kvalitative forskningsmetoder. Ettersom innholdet i disse begrepene hovedsakelig har vært knyttet til kvantitative metoder, har man innenfor kvalitative metodebøker den senere tid i økt grad benyttet begrepene troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet (Thagaard 1998:20).

”Troverdighet er knyttet til om forskningen utføres på en tillitsvekkende måte. Bekreftbarhet knyttes til kvaliteten av tolkningen og om den forståelsen det enkelte prosjekt fører til, støttes av annen forskning. Overførbarhet har referanse til om tolkninger som er basert på en enkelt undersøkelse, også kan gjelde i andre sammenhenger” (ibid).

I kvalitative metoder er det viktig for forsker å være bevisst sin egen rolle ettersom man bruker seg selv som et forskningsinstrument. Jeg har beskrevet og begrunnet hvert ledd i metoden jeg har brukt, slik at leser skal kunne vurdere de valg jeg har tatt i forhold til undersøkelsen.

Selv om intervjusituasjonene var ulike, oppfattet jeg i all hovedsak at dette var et tema informantene satte pris på å snakke om og at de var oppriktige i sine refleksjoner. Selv om Casper og Carina ikke ga uttrykk for utfyllende refleksjoner i like stor grad som de andre informantene, fikk jeg ikke inntrykk av at dette var noe de gjorde for å holde opplysninger tilbake. I hovedsak tror jeg paret nok var noe mer reserverte av natur enn de andre informantene, og de beskrev også seg selv som ”stille og rolige mennesker”.

Bruk av båndopptaker kan ha medført at informantene ble noe mer selvbevisste, men i den grad jeg la merke til dette gikk det fort over etter hvert som vi hadde fått snakket litt. Jeg følte ingen sosial avstand til informantene og la heller ikke merke til noen særlig forskjeller i dynamikken mellom forsker og informant når jeg intervjuet kvinner eller menn. Det at informantene som leser besvarelsen kan gjenkjenne partner kan ha hatt innflytelse på de svar man ga, men ettersom parene jeg intervjuet ga uttrykk for ulike refleksjoner styrkes troverdigheten på de svar som ble avgitt.

Når det så kommer til spørsmålet om de funn jeg avdekket gjennom denne besvarelse vil kunne bekreftes av annen forskning, er svaret litt delt. Jeg har ikke kjennskap til noen annen samfunnsrelevant forskning som går direkte på det å leve i ”åpne” heterofile forhold⁵, og teorien i så måte er ofte delt mellom familieforskning og seksualitetsforskning. Imidlertid vil parenes sterke vektlegging av kommunikasjon og ærlighet gjenspeile verdier man også innenfor familieforskning har vektlagt. Selv om det altså ikke finnes noen direkte relevant vitenskapelig undersøkelse om det å leve ”åpent,” finnes det en rekke internettsider som drøfter denne samlivsformen. På slike forum fant jeg en rekke likheter med informantene jeg intervjuet, blant annet vedrørende hvilke ”regler” som måtte gjelde for samlivsformen.

Jeg intervjuet altså til sammen fire par, som alle levde eller hadde levd, i uttalt ”åpne” parforhold. Utvalget er for lite til at funnene skal kunne generaliseres og rekrutteringen gjør at informantene kanskje heller ikke er representative med hensyn til det å leve i ”åpne forhold”. Likevel er det en vanlig antakelse ved bruk av kvalitative metoder at enkeltstående tilfeller kan betraktes som uttrykk for en større helhet (Thagaard 1998:51). Ettersom utvalget var bredt sammensatt med hensyn til praksisformer og begrunnelse for ”åpent” samliv, vil dette kunne styrke antakelsen.

Funn fra denne undersøkelsen kan etter min mening overføres til mange par som lever utenfor det konforme samfunnets forventninger til hvordan man skal organisere sine samliv. Poenget er at man i slike forhold selv i utpreget grad vil måtte forhandle seg frem til et eget sett betingelser for samlivet, og i denne prosessen tror jeg det kan finnes likheter. Det at jeg fant sammenfallende refleksjoner på ulike nettsteder for mennesker som lever i ”åpne forhold” kan også bidra til at funnene presentert i denne undersøkelsen vekker gjenkjennelse hos andre mennesker som også har organisert sitt samliv på denne måten.

⁵ I USA har litteratur om ”åpne forhold” hovedsakelig tatt utgangspunkt i lesbiske eller homofile parforhold, og denne litteratur sorteres gjerne under begrepet polyamori. Ettersom ingen av informantene ga uttrykk for å ønske å innlede kjærlighetsforhold til mennesker de traff for seksuelle hensikter utenfor forholdet, mener jeg dette er et annet fenomen.

KAPITTEL 3. TEORETISK FORANKRING

3.1 Introduksjon

De teoretiske valg som er foretatt i denne besvarelsen har medført en utfordring for meg, ettersom det i dag altså ikke finnes noen tidligere gjort samfunnsforskning som går direkte på det å leve i ”åpne forhold” slik begrepet er brukt i denne oppgaven.

At jeg har valgt å støtte meg til Giddens i denne sammenheng kommer av en forståelse informantene ga uttrykk for om at det å leve ”åpent” også bør betraktes som et kommunikativt aspekt. I tillegg kom det fram at samtlige par hadde forhandlet seg fram til et sett ”regler” rundt sin samlivsform. Ettersom konforme forventninger til forhold også impliserer seksuell eksklusivitet, kom ikke ”reglene” i ”åpne forhold” fra nedarvede tradisjonelle forståelser og normer. Dermed vil man måtte anta at valget ble tatt på bakgrunn av deres egne refleksjoner. Beck og Beck-Gernsheim deler flere av Giddens antakelser, men utpreger seg ettersom de ikke deler den harmoniske beskrivelsen Giddens har av forhandlingsprosessene i forhold. Selv ser de på dette som en *kamp mellom kjønnene*. Jamieson er nyttig for å nyansere Giddens idealer opp mot den virkelighet de aller fleste av oss lever innefor og må forholde oss til.

3.2 Moderne samliv = ”Det rene forhold”?

Nærmest enhver drøftelse om moderne parforhold vil i dag referere til Anthony Giddens omstridte bok ”*Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighet og erotik i det moderne samfund*” fra 1992. I denne boken argumenterer Giddens for at endringer i våre nære relasjoner gir inntak til den alminnelige samfunnsutviklingen. For å forklare denne prosessen har Giddens skapt en rekke begreper som i det følgende vil bli gjennomgått, men leseren bør være oppmerksom på at disse hovedsakelig er ment som *idealer* og vil dermed ha noe begrenset empirisk gyldighet. Likevel ser Giddens ut til å mene at dette er en *sannsynlig utvikling* for moderne vestlige samfunn, selv om alle disse idealer enda ikke er fullstendig realisert.

I ”*Intimitetens forandringer. Seksualitet, kærlighet og erotikk i det moderne samfund*” er tesen om sammenhengen mellom demokrati og det han kaller *rene*

relasjoner ett av Giddens hovedpoenger. Selv om han er blitt beskyldt for alt fra dårlig empirisk dekning til ukritisk kildebruk, vil dette verket stå som et slags paradigme innen for samlivsforskning som det bør tas stilling til.

I likhet med en rekke andre teoretikere påpeker Giddens hvordan generelle samfunnsendringer på veien mot et postmoderne samfunn, nødvendigvis har måttet medføre en omstrukturering av våre nære relasjoner. Religion har mistet mye av sin betydning og tradisjonene er svekket. Troen på sann, rasjonell kunnskap finnes ikke mer og dermed må individet selv *velge* egen livsstil. Økonomisk velstand og utviklingen til demokratiske samfunn har ført til at vi ikke lenger trenger å bekymre oss for ren overlevelse, men snarere om å finne ut hvem vi er og hvor vi skal (Pedersen 2005:29).

I moderne vestlige samfunn har endringen i våre måter å inngå parforhold på blitt aller tydeligst påvirket gjennom likestillingen *mellom kjønnene*, som har utfordret tidligere patriarkalske familiekonstellasjoner. Etersom kvinnene i dag forventer å bli behandlet som likestilte har dette også nødvendigvis påvirket manssrollen. Likestilling er imidlertid et begrep med flere dimensjoner. I denne besvarelsen er det hovedsakelig blitt forstått i enkleste forstand, ved at kvinners inntog i lønnsarbeidet har medført økonomisk frihet og selvstendighet. Dermed er ikke kvinnene avhengig av mannens forsørgelse og dette gir en reell mulighet for å gå ut av forhold, i tillegg til den juridiske rettigheten til å begjære skilsmisse.

I tillegg til demokratiseringen generelt og likestillingen spesielt, vil *selvrealiseringsbehovet* i moderne samfunn føre til ytterligere nyanser som blant annet vil bli reflektert gjennom et stadig større mangfold i måter å organisere våre nære relasjoner på. Det at mennesket i det hele tatt kan *velge* livsstil er i følge Giddens en historisk situasjon uten sidestykke.

3.2.1 Refleksiv kompetanse

Den stadige utfordringen av alt man tidligere har tatt for gitt, forutsetter en *refleksiv kompetanse*. Dette er et sentralt poeng i Giddens teorier og er en betingelse for hans teoretiske redskaper. Antakelsen er at det moderne mennesket er et refleksivt individ som i utpreget grad må forholde seg til sine omgivelser. Man tilegner seg konstant ny viten, som man anvender som grunnlag for framtidige handlinger (Giddens 1992:22, fotnote). Denne form for refleksivitet medfører også en grunnleggende usikkerhet rundt vedtatte "sannheters" gyldighet, ettersom disse stadig er i endring (Kaspersen, 2001:127). Selv benytter Giddens begrepet "institusjonell refleksivitet" - noe som illustrerer hans vegring mot å velge side innen struktur-aktør dualismen (Pedersen 2005:25).

Ettersom mennesket ikke lenger kan forholde seg til nedarvede "sannheter", må man selv finne ut hvordan man vil leve. Man er selv ansvarlig for egen lykke og tesen er at man nå har *flere valg* når man ønsker å realisere seg selv. Det er denne valgfrihet som forutsetter refleksiv kompetanse, eller evne til å gjøre seg opp egne meninger basert på personlige overbevisninger. Handlinger i tråd med tradisjon kan kun legitimeres i kraft av refleksiviteten, og i forlengelse av dette under en visshet om at ting kunne vært gjort annerledes (Kaspersen 2001:126, 137 og 149).

Empirisk kan man avdekke et økt mangfold når det kommer til måter å organisere samlivet på. Eksempler på dette kan være at stadig flere mennesker i dag velger å bo sammen *uten* å være gift, eller at man ikke trenger bo sammen *selv* om man er gift. Man trenger ikke nødvendigvis ønske barn selv om man er i et forpliktende forhold eller ekteskap, personer av samme kjønn kan inngå partnerskap og etter all sannsynlighet snart gifte seg⁶, eller slik tilfellet er for informantene i denne besvarelse, at man behøver ikke å være seksuelt eksklusive selv om man er i et forhold. Nylig foreslo en gruppe finske forskere å introdusere termen "refleksivt

⁶ Jmf Odelstings proposisjon 33 (2007-2008) hvor regjeringen fremmet forslag om felles ekteskapslov som sidestiller heterofile og homofile par ved ekteskapsinngåelse. Blir forslaget vedtatt vil dette oppheve dagens partnerskapslov og blant annet gi homofile ektepar rett til å bli vurdert som adopsjonsforeldre på likt grunnlag som heterofile ektepar og gi lesbiske ektepar rett til assistert befruktning på lik linje med andre gifte par.

monogami". Dette begrepet henspeler til at selv om de fleste tar sikte på å leve sammen i monogame samliv, er normene rundt de ulike samlivsformene hele tiden oppe til diskusjon (Pedersen 2005:98).

3.2.2 Det rene forhold

For å fange det moderne samfunns forutsetninger for parforhold lanserer Giddens begrepet om "det rene forhold". Dette er et forhold som to likestilte mennesker inngår for dets egen skyld og man fortsetter kun så lenge begge parter oppnår den tilfredsstillende man ønsker (Giddens 1992:63). At "det rene forhold" dermed er mer ustabil enn tradisjonelle institusjonaliseringer av kjærlighetsforhold, oppfatter Giddens som en styrke som sikrer forholdets kvalitet. Mens tidligere patriarkalske forhold baserte seg på en skjev maktfordeling, vil "det rene forhold" baseres på en *konfluerende kjærlighet*, hvilket defineres som en likevekt i emosjonelt gi og ta. Refleksiviteten mennesket i moderne vestlige samfunn innehar, gjør at vi nå ikke bare velger partner men også reglene for forholdet (Kaspersen, 2001:153-154).

"I modsætning til den romantiske kærlighed er konfluerende kærlighed ikke nødvendigvis monogam, i den forstand at den er seksuelt eksklusiv. Det der holder det rene forhold sammen er at begge parter, "indtil videre", accepterer at de hver især får nok ud af forholdet til å gøre det umagen værd at fortsætte. Seksuel eksklusivitet spiller her kun en rolle i forholdet i det omfang som parterne gensidigt anser det for ønskværdigt eller væsentligt" (Giddens 1992:68).

Formen og innholdet på forhold vi inngår i kan altså variere og betingelsene for forholdet må konstant forhandles om. Med andre ord betyr dette at et forholds "regler" ikke er satt en gang for alle, men åpent for re-forhandling etter hvert som man ikke lenger føler seg tilfredstilt av de tidligere betingelser man har gjort gjeldende.

3.2.3 Avdekkende intimitet

For at kjærligheten i denne type forhold skal kunne vokse seg sterk må begge parter være innstilt på en emosjonell blottlegging ovenfor hverandre. Man må tørre avsløre sine ønsker og behov, samt vise seg fra sin sårbare side. Først og fremst er intimitet et spørsmål om følelsesmessig kommunikasjon (Giddens 1992:132). I dag er intimitet og sex knyttet sammen som aldri før. Konfluerende kjærlighet forutsetter intimitet, og hvis denne form for kjærlighet ikke lykkes er den andre part innstilt på å gå (ibid:88). Å fastsette personlige grenser ansees som avgjørende i et forhold som ikke bygger på avhengighet. Personlige grenser er en betingelse for likeverdige forhold, og hvis man i tillegg klarer å kommunisere kan disse også bidra til åpenhet, sårbarhet og tillit.

Dette er en forlengelse av Giddens *intimitets fortolkning* som han kaller ”avdekkende intimitet”. ”*Intimiteten innebærer en storstilet demokratisering af det interpersonelle område, på en måde der er fuldt forenelig med demokratiet i den offentlige sfære*” (Giddens 1992:11).

Giddens presenterer en rekke karakteristika som skal bidra til å tydeliggjøre hans forståelse av intimitetsbegrepet. Etersom intimitet forutsetter en maktbalanse som er kommet fram gjennom kvinners voksende autonomi, vil motstykket til Giddens forståelse av intimitet være å finne i forhold preget av *avhengighet*. I avhengighetsforhold vil den ene part hovedsakelig være økonomisk avhengig den andre, men det kan også være en emosjonell avhengighet. Et forhold som bygger på intimitet i motsetning til avhengighet, vil kjennetegnes ved:

AVHENGIGHET	INTIMITET
Tvangsbetonet oppslukthet av å finne ”noen” å elske	Selvtutvikling som første prioritet
Behov for øyeblikkelig tilfredsstillelse	Ønske om langsiktighet, forholdet utvikler seg trinn for trinn
Presser partner til sex eller forpliktende forhold	Valgfrihet
Skjev maktbalanse	Balanse og gjensidighet i forholdet

Maktspill for å oppnå kontroll	Kompromiss, forhandling eller skiftevis ledelse
Regel om å ikke si noe, især ikke om tingene ikke fungerer	Deler behov og følelser, påskjønnelse av hva ens partner betyr for en
Manipulasjon	Likeframhet
Manglende tillit	Rimelig tillit (dvs i bevisstheten om at ens partner formodentlig vil oppføre seg i overensstemmelse med hans eller hennes dypeste natur)
Prøver å skifte partner for å få sine behov oppfylt	Hver aksepterer især den andres personlighet
Forholdet er basert på selvbedrag og konfliktskyhet	Forholdet tar for seg alle aspekter av virkeligheten
Forholdet er alltid det samme	Forholdet forandrer seg hele tiden
Forventning om at partner alltid vil "fikse" og redde den andre	Omsorg for seg selv for begge parter vedkommende
Sammensmeltning (tvangsmessig opptatthet av de andres problemer og følelser)	Kjærlig distanse (sunn interesse for partners velbefinnende og utvikling, samtidig som man lar han eller henne være)
Lidenskap forvekslet med frykt	Sex oppstår av vennskap og hengivenhet
Gir partneren eller seg selv skylden for problemene	Løser problemene i felleskap
Syklus av smerte og fortvilelse	Syklus av gjensidig støtte og tilfredshet

(Giddens 1992:98 oversatt fra dansk)

Selv om Giddens innrømmer at enkelte av disse punktene kan være selvmotsigende, mener han at de i realiteten er uttrykk for noen av de mange motsigelsene forhold må forholde seg til. Det påpekes også at disse ikke bare er ren ønsketenkning, men at skjemaet ovenfor påpeker typiske tendenser i intimitetens forandring (Giddens 1992:99). Som det kommer fram av skjemaet handler ikke bare intimitetens forvandling om sex og kjønn, men også et avgjørende skifte i privatlivets etikk som helhet.

3.2.4 Plastisk seksualitet

Hand i hand med ”avdekkende intimitet” mener Giddens vi i dagens samfunn kan snakke om en ”plastisk seksualitet”.

Likestillingen påvirker også våre liv i forhold til seksualitet. En påstand som ofte kommer til uttrykk i så måte er at vi den senere tid har gjennomgått en *seksuell revolusjon* hvor kvinner ikke lenger kan anses som den passive part, - men som mennesker med sterke forventninger til sitt sexliv. Forutsetningen for denne ”revolusjonen” er kvinners seksuelle frigjøring, noe som nødvendigvis har skapt konsekvenser for menn. ”*Dets følger for mandens seksualitet stikker dybt og er i høj grad en ufuldendt revolution*” (Giddens 1992:35). Med andre ord er disse konsekvensene enda *ikke fastsatt*, fordi mannen enda ikke har endret seg i tråd med dette. Til tross for at revolusjonen ikke er fullendt, er sex og intimitet nå i følge Giddens knyttet sammen som aldri før (ibid:88).

Forutsetningen for ”plastisk seksualitet” er en prevensjonsteknologi som fritar seksualiteten fra forplantningens krav (ibid:63). Seksualitet er nå noe *begge* skal ha nytte og glede av, og noe man gjør for *dens egen skyld*. Det er ikke lenge siden denne situasjonen var fullstendig annerledes og i følge Giddens er ”*De forandringer der nu berører seksualiteten er virkelig revolutionerende, og meget dybtgående*”(ibid:11) Aller viktigst i så måte er kvinners økte seksuelle selvbestemmelse, men vi opplever også nye måter å forholde oss til homofili på, og i forlengelsen av dette opplever vi mer varierte seksuelle praksisformer (Pedersen 2005:27-28). I likhet med flere andre moderne teoretikere anser Giddens seksualitet som et ”*bearbejdeligt træk ved selvet, et uhyre vigtigt forbindelsesled mellem kroppen, selvidentiteten og de sociale normer*” (Giddens 1992:24). Med andre ord er seksualitet og vår måte å forholde oss til seksualitet på, noe mennesket selv har skapt - og dermed noe vi også kan endre. Seksualnormer er endret og dette åpner for et hav av muligheter for å prøve ut seksuelle grenser. Dette stiller det enkelte menneske ovenfor en rekke valg. For å finne svar vender vi oss mot en rekke såkalte ”ekspertsystemer” som kan bestå av sexologer, parforholdsekspert, bøker eller ukeblader. Resultater av slike

undersøkelser inkorporeres i våre praktiske og diskursive bevisstheter og anvendes hele tiden når vi reflekterer over bestemte situasjoner eller står overfor vanskelige valg. Imidlertid inneholder disse ”ekspertsystemene” en dobbelthet, ettersom de samtidig er med på å de-kvalifisere oss (Kaspersen 2001:156). Med andre ord tør vi ikke stole fullt ut på egne refleksjoner, men tilegner ”ekspertuttalelser” stadig større vekt når vi skal fatte avgjørelser rundt våre liv.

Seksualitet formes og brukes i følge Giddens i utviklingen av vår selvidentitetsprosess. Seksualiteten i seg selv blir en viktig del av vår selvrealiseringsprosess og dermed identitetsutvikling. Seksualiteten kan dermed inngå som en viktig faktor i valg av partner (Kaspersen 2001:155).

3.3 Seksuelle skript

I følge Giddens ser vi at seksualitet er blitt et flytende begrep som er gjenstand for endringer. Plastisk seksualitet viser til at mennesker også har sex for sexens egen skyld, ikke bare med henblikk på å skape barn. Individualiseringsprosessene samfunnet har gjennomgått og de påfølgende forventninger til selvrealisering, gjør at vi står ovenfor en rekke nye valg med hensyn til hvordan vi ønsker å leve ut vår seksualitet og i derigjennom realisere oss selv. Men hvor frigjorte er vi egentlig seksuelt sett?

William Simon og John Gagnon utformet en teori om ”seksuelle skript” gjennom boka *Sexual Conduct* fra 1973. Utgangspunktet deres er at det finnes en usynlig ”oppskrift” på når vi kan ha sex, med *hvem* og *hvordan*. Hva som er akseptabelt er sosialt definert og varierer med tid og sted.

Gagnon var elev av Alfred Kinsey som i januar 1948 utga boka *Sexual behavior in the human male*. Boka skapte stor debatt ettersom seksualitet før dette hadde vært et ”ikke-tema” i offentligheten og i forskningen. I den grad seksualitet hadde blitt studert, var det som et rent biologisk aspekt ved mennesker. Kinsey avdekket store variasjoner i seksuell utfoldelse, blant annet ved å rette blikket mot masturbasjon og

heteroseksuell petting, - noe som bidro til at folk flest begynte å reflektere over egen seksualitet.

Imidlertid ble Kinsey kritisert for bruken av forskningsmetode, ettersom det i dag er avklart at han blant annet i stor grad hadde overestimert andelen menn med homoseksuell erfaring. Kinsey fokuserte heller ikke på kjærlighet, ømhet eller intimitet, noe "skript-teorien" i større grad tar høyde for (Pedersen 2005:16-23).

Et av de viktigste bidragene "skript-teorien" tilførte studiet av seksualitet, var å sette den i et samfunnsmessig perspektiv. Ettersom seksualitet varierer med tid og sted, vil den konkrete utformingen av seksuelle relasjoner kun bli midlertidig og bare være relevant i forhold til den spesifikke konteksten.

Den senere tid har forfattere som har benyttet denne teorien som bakgrunn for sine arbeider noe forenklet kommet fram til at: *"I enkle og tradisjonelle samfunn vil grove skript være gode verktøy til å forstå hva som skjer. Samfunnene kan kalles "paradigmatiske", og begrepet har to betydninger: Det er høy grad av felles mening mellom medlemmene. Fellesskapet har et lite antall grunnmeninger ("master meanings") som fundament. De er dessuten konsistente innenfor og på tvers av livsområder. I "postparadigmatiske" samfunn er det mindre delt mening og større brudd mellom ulike typer mening i de ulike livs-sfærer"* (Pedersen 2005:22).

Alle samfunn har lover og regler som kontrollerer seksualitet. Eksempel på dette kan være seksuell lavalder og lover mot incest. I tillegg til dette kommer de mer uformelle forventningene og internaliseringer av hva som er "normalt og naturlig", og det er særlig på dette punkt vi finner store variasjoner avhengig av tid og sted. Selv om dette er en pågående sosial prosess, vil disse faktorene sammen utgjøre en effektiv kontroll av seksualitet. Dette er imidlertid med et forbehold, for dersom mange nok bryter "reglene" kan skriptet endres (Træen 2008:20-25).

Gagnon og Simon har utviklet sin skript-teori gjennom å identifisere tre nivåer som vesentlige for å analysere forventninger og praktiseringer av seksualitet (Pedersen 2005:48-49).

Først og fremst vil forestillinger og atferdsmønstre utvikle seg lokalt. Hva som regnes som "seksuelt" og akseptabelt vil derfor variere mellom kulturer. Slike kollektive koder for seksualitet kaller Gagnon og Simon for "kulturelle scenarier". Disse scenarier endres over tid og "*...både den enkelte seksuelle aktør og de som bidrar til å formulere representasjoner av dem i det offentlige rom, spiller viktige roller*"(ibid:48).

Forfatterne påpeker også at det *ikke* finnes noen determinerende sammenheng mellom barndommens og den voksne seksualiteten, slik den klassiske psykoanalysen ved Freud har hevdet. Freud og hans tilhengere mente som kjent at seksualitet er et uttrykk for en biologisk nødvendighet og hevdet at man fra tidlig barndom lærer sitt forhold til seksualitet særlig gjennom barnets relasjon til foreldrene (Jamieson 1988/2002:4-7 og Træen 2008:71). Gagnon og Simon er uenige på dette punkt og mener menneskers seksualitet formes gjennom *hele livet* hvor aktørene omformer de kulturelle narrative til konkrete og meningsfulle handlinger. For å være sensitiv overfor aktørenes roller og det handlingsrom de har innenfor de kulturelle skriptene, lanseres begrepet "interpersonlige skript" (ibid). Eksempel på dette kan være ulike seksuelle forventninger knyttet til mann og kvinne i en kulturell kontekst. "*For instance, men and woman tend to relate differently both to their own sexuality and to sexuality in more general terms. This can, of course, point to biological differences between the sexes. However, it also serves to illustrate how the sexual socialization process can be different for different subgroups of the population*" (Træen 2008:24).

Avslutningsvis poengterer Simon og Gagnon at analysen også må være sensitiv ovenfor at man er minst to personer som møtes i seksuelle situasjoner. Ettersom disse personene er ulike må man forhandle seg frem til løsninger som begge (eller alle) kan akseptere. Denne ulikheten dreier seg ikke bare om forskjeller mellom partene i et

forhold som kan endres over tid, men tar også høyde for individuelle forskjeller også innen samme kultur med delte rolleforventninger. Som kjent lever vi altså i et samfunn som forfekter verdien av selvrealisering, og dermed vil partene også utvikle seg gjennom forholdet. På dette nivået må man også ta hensyn til den fremtidige relasjon man ønsker til partner og sammen utgjør dette det ”intrapyskiske skript” (ibid:48-49).

Skript-teoriens styrke er at den gjør det mulig å analysere to ulike nivåer av mening – det kulturelt intersubjektive og det intrapsykiske, i samme teori. ”*Den enkeltes lengsler og begjær må kobles med kulturell og sosial mening*” (Pedersen 2005:49).

3.4 Kjærlighet som kamp

Mange av de antakelser Giddens har gjort seg om forutsetninger for samliv i post-tradisjonelle samfunn blir delt av ekteparet Beck og Beck-Gernsheim.

Den generelle samfunnsutviklingen hvor tradisjonene er blitt svekket og stadig mer av hva man tidligere har tatt for gitt nå blir utfordret, har resultert i at mange mennesker opplever en *indre tomhet*. I post-kristne samfunn blir denne tomheten så dekket av *kjærlighet*, som Beck og Beck-Gernsheim beskriver som ”vår tids religion”. Imidlertid er dette programmet naivt, for i den virkelige verden vendes dette lett til ensomhet og samlivsbrudd (Pedersen 2005:29).

Gjennom boken ”*The Normal Chaos of Love*” fra 1995 trekker forfatterne inn en bred samfunnsøkonomisk og historisk forståelse for å illustrere noen av de utfordringene moderne parforhold møter. Globalisering har medført nye krav til arbeidstakernes fleksibilitet, noe som igjen skaper sterkere forventninger til arbeidernes tilgjengelighet. I tillegg har vi opplevd en dramatisk økning i forventet levealder, som har ført til at par med barn fortsatt kan ha et langt samliv etter at barna er blitt voksne og flyttet hjemmefra. Denne tiden kombinert med materielle ressurser man gjerne har opparbeidet seg gjennom et langt liv, blir ofte brukt til å reflektere rundt ”hvem man er”(Beck og Beck-Gernsheim 1995:52-54 og 60). Mer generelt beskrives det moderne samfunn som skremmende og kaotisk og man opplever stadig

større forventninger til menneskers selvrealisering. Ønsket om å være i et forhold blir dermed sett på som en forlengelse av søken etter trygghet og stabilitet (ibid:49).

Samtidig som ønsket og behovet for å leve i parforhold blir stadig sterkere, vil begge parter også ønske å realisere seg selv – da ofte på forholdets bekostning. Dette er dilemmaet den moderne tid setter mennesket i, fordi samtidig som man ønsker den *trygghet* en familie eller et forhold kan bidra til, vil man også kjempe for sin personlige *frihet* (Beck og Beck-Gernsheim 1995:70-71). I vår tids individualiserte kultur må man gi hverandre rom for frihet, men ønsket om å bli elsket av sin partner begrenser nettopp dette. Man ser altså konturene av hvorledes forhold i moderne samfunn vil utspilles i et evig spenningspunkt. Dermed blir kjærlighet det sentrale punkt vi senterer vårt liv rundt, men også det umulige mål (ibid: 68-71).

Mens Giddens altså tegner et bilde av en demokratisk forhandlingsprosess, betrakter Beck og Beck-Gernsheim dette som en *kamp mellom kjønnene*. Likestillingskampen har lært kvinner å gjenkjenne kjønnsforskjeller og dermed gitt oss et våpen for å kunne bekjempe disse mer innbitt dersom de står i veien for å oppnå personlig frihet. Empirisk blir dette reflektert i hyppige partnerskifter og konflikter. Under kjærlighetens parole stiller man kun krav om å være tro mot sine følelser – for det er gjennom disse vi finner oss selv (Pedersen 2005:30). Vi opplever altså en idealisering av kjærlighet, samtidig som vi mangler evne til å bevare samlivet (ibid).

3.5 Når idealer møter virkelighet

Jamieson er kanskje den teoretikeren som har gått aller lengst i sin kritikk av Giddens. I sin bok ”*Intimacy -Personal Relationships in Modern Societies*” fra 1988⁷ støtter hun ideen om at moderne kjærlighetsforhold kan romme flere tilpasninger enn hva man tidligere har opplevd - og verdien av dette. Jamieson understreker imidlertid at dette i praksis ofte begrenses av større strukturelle betingelser. Med andre ord ser hun at *mulighetene* kanskje har blitt større, men at man ofte fortsette å tenke og

⁷ Boken ble trykket på ny i 2002.

handle tradisjonelt. Dette poenget blir tydeliggjort gjennom utstrakt bruk av empiriske undersøkelser som dokumentasjon på at endringen ikke er så stor som man ofte antar.

Teorien om ”intimitetens endring” er i følge Jamieson heller ikke noen *ny* kunnskap, da slike påstander ble framsatt allerede fra 50-tallet (Jamieson 1988/2002:163). Selve begrepsforståelsen av intimitet er også for svak, da den er for snevert definert og tar hovedsaklig bare høyde for kjærlighetsforhold mellom par. Selv oppmuntret hun til å inkludere flere typer bånd som for eksempel det mellom foreldre og barn, samt å innlemme praktisk omsorg for og kunnskap om partneren som intimitetsskapende faktorer (ibid:164).

Jamieson er også svært kritisk til Giddens bruk av selvhjelps litteratur som kilder, da etterprøvbareheten i slike påstander ikke kan gjøres rede for (ibid).

a) Likestilling?

Hovedsakelig viser Jamieson til at ”det rene forhold” forutsetter en likestilling mellom kjønnene som vi enda ikke fullstendig har realisert. Rent praktisk kommer dette til uttrykk i alt fra fordeling av husarbeid til barnepass, samt deltakelse på arbeidsmarked og lønn for dette. Empirisk forskning viser at det fortsatt er kvinner som er belastet med hovedansvaret i så måte – selv når begge parter er i fullt arbeid. Imidlertid er høyt utdannede par ofte noe mer likestilte, noe som kan forstås på bakgrunn av at dette ofte vil være en gruppe mennesker med sterk bevissthet omkring kjønnsforskjeller (ibid:148 og 169). At kjønnsforskjellen ved husarbeid og barnepass er blitt noe mindre forklares først og fremst ved at kvinner gjør *mindre* arbeid, ikke at mannen gjør *mer*, noe som igjen kan forstås på bakgrunn av tidsinnsparende husholdningshjelpemidler (Pettersen 2004).

Feministiske og feministisk-inspirerte teoretikere trekker ofte fram hvordan menn og kvinner forholder seg til ulike sosiale virkeligheter og har ulike forventninger til nære

relasjoner. Heapy har illustrert dette ved å vise til at menn generelt står kvinner noe tilbake når det kommer til å uttrykke sine følelser (Heapy 2007:144-146).

b) Sex og intimitet

Når det så kommer til påstanden om den ”seksuelle revolusjon” modererer Jamieson også denne med utgangspunkt i empiriske data. Forutsetningen for dette skulle altså være at kvinnen er blitt seksuelt likestilt med mannen, men i en undersøkelse foretatt blant ungdommer, fant man fortsatt store kjønnsforskjeller i forståelsen av seksualitet og forventninger knyttet til dette. Undersøkelsen viste at en aggressiv mannlig seksualitet fortsatt ble feiret og konvensjonell heteroseksualitet fortsatt ble betraktet som ”normalen” (Jamieson 1988/2002:133-135). De sterke kjønnsforskjellene ble noe mindre når man ble eldre, blant annet ved økt fokus på kvinners rett til seksuell tilfredsstillelse og en større sammenheng mellom sex og intimitet (ibid).

Et annet interessant poeng Jamieson gjør er å vise til hvordan menn ofte setter likhetstegn mellom sex og intimitet. Sex ble faktisk ansett som et viktigere middel for å skape intimitet enn kjærighet og omtanke. Kvinner viste en annen forståelse av intimitetsbegrepet, som lå nærmere opp mot Giddens definisjon. Kommunikasjon og omtanke ble sentrale verdier og når kvinner opplevde at intimitet ble redusert til sex, uttrykte de skuffelse over dette (ibid:131).

Jamieson viser at kjærighet og nærhet kan uttrykkes på mange måter og den behøver ikke være verbal. Praktiske gester og handling kan være like meningsbærende. Imidlertid viser empiriske undersøkelser at kvinner i tillegg til å bli belastet med hovedtyngden for det ubetalte arbeidet i hjemmet også blir tildelt ansvaret for ”emosjonelt arbeid” i forhold og familie.

KAPITTEL 4. ANALYSE, SEKSUELT ”ÅPNE FORHOLD”

I denne besvarelsen har jeg intervjuet fire heterofilt sammensatte par, i alder fra tjuårene til slutten av førti-årene, hvor alle oppga å leve i såkalte "åpne forhold". Ett av de mest interessante funn jeg gjorde gjennom intervjusituasjonen var å avdekke svært forskjellige forståelser av hva det å leve "åpent" innebar for dem. I tillegg oppga de forskjellige begrunnelser for sitt valg med å bryte med en monogam samlivsform. Hovedsakelig kunne man trekke et skille mellom de par som relativt tidlig i forholdet ble enige om dette og de par som hadde vært sammen i en årrekke før de bestemte seg for å leve "åpent". Dette vil jeg komme tilbake til.

4.1 HVEM ER DE? PRESENTASJON AV PARENE

4.1.1 Arne og Anna

Det første paret jeg intervjuet, *Arne og Anna*, var begge i førti årene. Paret har i skrivende stund vært sammen i litt over to år og bor nå sammen med omsorg for Arnes sønn. Anna har høy utdannelse innenfor omsorgsvesenet og Arne er selvstendig næringsdrivende. Dette paret innledet sitt forhold "åpent" sammen med Arnes tidligere samboer. I utgangspunktet søkte både Arne og Anna kun et seksuelt forhold, noe som kan sees i lys av en sexannonse Anna satte inn der hun søkte etter partner(e) for å utforske sin seksualitet. På denne måten kom Anna og Arne i kontakt med hverandre og sammen med Arnes tidligere (kvinnelige) samboer møttes de stadig oftere for dette formålet. Imidlertid utviklet dette seg utover det rent seksuelle og de tre dro blant annet sammen på feriereise. Etter hvert ble følelsene mellom Arne og Anna sterkere, noe som medførte at de besluttet å fortsette forholdet uten tredjepart. Arne forklarte at dette skjedde på Annas initiativ, men ettersom han gjengjeldte hennes følelser og ikke hadde like sterke følelser for sin tidligere samboer, uttrykte han lettelse over dette. Selv om paret levde "åpent", forklarte Arne at han følte de begge hadde gått over til å bli mer monogame underveis i forholdet.

Arne og Anna var det paret som argumenterte for sitt valg om å leve "åpent" mest i

tråd med generell livsfilosofi og derfor forventet jeg også at dette paret ville være åpne ovenfor sine omgivelser om hvordan de organiserer sitt samliv. Dette var imidlertid ikke hele bildet. Ingen av de to følte dette var noe som familien hadde noe med, og de fortalte bare om sin samlivsform til venner etter direkte spørsmål. Som Arne selv sa det: *"Jeg går ikke rundt og prater til venner og bekjente, eller altså noen venner vet det jo.. Noen venner vet det ikke. Det er ikke noe som er viktig... Det er ikke noe som vi skal drive å utbasunere til alle vi kjenner, liksom. Men spør folk får de et ærlig svar og en del venner av oss vet det jo..."*

4.1.2 Bjørn og Berit

Det andre paret bestod av en mann i tredve-årene og en kvinne i slutten av tjuårene. Paret har nå vært sammen i ca to år og kjøpt hus i en mellomstor by. Noen måneder ut i forholdet besluttet paret å forsøke å leve "åpent". Begge informantene mente dette gikk seg til på den andres initiativ, men Bjørn innrømte at Berit kunne ha foreslått dette som et kompromiss for å kunne fortsette forholdet til han. Dette varte i omlag ett år før hun besluttet at dersom de to skulle fortsette sitt forhold, måtte det heretter være monogamt. Imidlertid forklarte Berit at paret fortsatt holdt muligheten åpen for å inkludere tredjepart i seksuelle aktiviteter, så lenge dette skjedde i *fellenskap*. Dette er et interessant poeng ettersom det reflekterer bredden i ulike fortolkninger av *hva det vil si å leve "åpent"*.

Både Bjørn og Berit har godt betalte jobber som de oppga å trives i. Berit har lang utdannelse innenfor helsevesenet, men bestemte seg til omgivelsenes forbauselse for ikke å fortsette sitt arbeid innen denne retningen. Hun var nå gått over til noe ganske annet. Grunnen til at jeg nevner dette er at denne informanten virket svært selvstendig i sitt tankesett og ønsket å gjøre ting på sin egen måte. Hennes evne og trang til å gjøre seg opp egne meninger ble reflektert på flere punkter i intervjusituasjonen og kan ha vært en medvirkende faktor til at hun bevisst gikk inn for å bryte med etablerte forventninger til parforholdets innhold. Naturligvis kan dette sies å være en betingelse for samtlige av mine informanter, men Berit var den som sterkest markerte et behov for å fatte egne selvstendige avgjørelser.

Hennes partner, en mann med håndverksutdannelse og lederansvar, framstod i likhet med Berit som reflektert rundt egen person. Imidlertid mente han selv at han var mye bedre på å forstå kommunikasjon og behov for ærlighet i teorien - enn å leve dette ut i praksis. Selv om Bjørn nok var den av de to med størst behov for å leve "åpent", mente han at denne samlivsformen måtte sees i sammenheng med eventuelle partnere.

I tiden Bjørn og Berit levde "åpent", hadde de fleste vennene kjennskap til hvordan paret hadde organisert sitt samliv. Bjørn hadde også fortalt dette til sin familie og hadde således ingen sperrer på hvem som fikk vite dette. Berit syntes i utgangspunktet at dette ikke var noe å dele med sin familie, men hadde likevel hatt samtaler om temaet med sin far.

4.1.3 Casper og Carina

Casper jobber hovedsakelig som fagarbeider med et manuelt yrke og Carina har siden paret fikk barn tatt jobb som ufaglært arbeider. Paret er bosatt i en liten bygd i utkanten av et tettbygd strøk, hvor "alle viste alt om alle". Dette paret hadde vært sammen aller lengst av de jeg intervjuet. Casper og Carina møttes i ung alder og hadde på nåværende tidspunkt vært sammen i over tretti år og gift omlag halve tiden. Paret var nå i begynnelsen av femti-årene.

Det var først de tre-fire siste årene Casper og Carina hadde gått over til å leve "åpent". Informantene ga uttrykk for at de syntes spørsmålene jeg stilte var vanskelige å svare på. Dette tok jeg til inntekt for at de ikke hadde hatt mange direkte samtaler rundt egen livssituasjon. Imidlertid svarte begge at de oppfattet kommunikasjon som en særlig viktig betingelse for sitt forhold og det virket som om de hadde en god kjennskap til hverandre. Begge satt seg lett inn i den andres situasjon og deres forståelse av partner stemte relativt godt med det de selv ga uttrykk for i intervjusituasjonen. Dermed er det viktig å ha med i betraktningen at kommunikasjon ikke bare er verbalt fordi man gjennom mange års samliv kan utvikle *andre* måter å

forstå partner på.

Casper og Carina hadde etter hvert kommet i kontakt med par de nå traff regelmessig. Paret vektla at dette var noe de skulle gjøre *sammen* og at dersom man møtte noen uten partner tilstede, ville det være et *svik*. Selv om hovedformålet med disse møtene var av seksuell karakter, pleide de også en sosial kontakt blant annet gjennom tekstmeldinger og telefonsamtaler uten seksuelle referanser. Dette ga begge uttrykk for å sette pris på. Begge informantene benektet at de tidligere i sitt forhold hadde hatt samtaler om det å eventuelt leve "åpent" sammen, og forklarte at det "*bare ble slik*". På spørsmål om hvem som hadde initiert bruddet med monogamiet svarte informantene noe selvmotsigende og mente først at dette var noe som "*bare skjedde*". Imidlertid kom det fram senere i intervjuene at det mest var Casper som var pådriver for dette og at Carina i utgangspunktet hadde vært skeptisk. Carina fortalte at hun fortsatt hadde stunder hvor hun var usikker på om hun gjorde det rette med å leve "åpent", men dette var i all hovedsak fordi hun da sammenlignet seg med monogame par. Hennes tvil rundt egen samlivsform dreide seg da om at "*sånn skal det liksom ikke være i et forhold*". På spørsmål om hvordan Carina hadde reagert dersom Casper nå hadde foreslått at de skulle gå tilbake til en monogam samlivsform, svarte hun at hun hadde syntes dette ville vært positivt "*for da hadde han nok kommet igjennom en prosess i livet*". Likevel mente begge at det å leve "åpent" var noe de hadde glede av og som hadde styrket forholdet.

Casper og Carina var det paret som desidert sterkest vektla sin anonymitet. Dette understrekes ved at bare andre par de møtte for seksuelle formål, visste at de levde "åpent". Paret fortalte at de følte de måtte skjule sin samlivsform for omverden og fryktet at "*folk hadde trodd ille om de*" dersom de fikk kunnskap om dette. Som Casper sa det: "*Når man bor i en liten bygd som dette må man vokte seg før de vet det alle sammen*".

4.1.4 Daniel og Dina

Dina var i slutten av tretti-årene og Daniel i slutten av førti-årene. Etter at paret hadde fått barn, bosatte de seg i en stor by og hun hadde blitt hjemmевærende mens han arbeidet som håndtverker. Daniel og Dina hadde vært sammen i omlag tretten år og gift omtrent like lenge. Paret var usikre på hvor lenge de hadde levd "åpent". Han mente det hadde vært i omlag ni eller ti år og hun mente det hadde vært i ca syv år. At de bestemte seg for et "åpent forhold", hadde skjedd på hennes initiativ. Han hadde vært noe motvillig i begynnelsen og trengt tid til å fordøye forslaget. Da de omsider ble enige, hadde de gjennomgått en prosess hvor de hadde snakket grundig om hva de eventuelt kunne komme til å føle og hva de ønsket å oppleve. Paret prøvde seg gradvis fram til hva de var komfortable med. Første gang inviterte de et par hjem til seg for at de skulle ha sex med sine respektive partnere i samme rom. Paret var noe delt vedrørende inntrykket av denne erfaringen, men bestemte seg for å "*prøve videre*". Nå var paret i en situasjon hvor de fortsatt vektla at dette skulle være en *felles opplevelse*, men de var ikke lenger avhengige av bare å ha sex med partner eller å være *i samme rom* ettersom "de likevel visste hva den andre gjorde". Selv beskrev paret det å leve "åpent" som en måte å "*piffe opp sex-livet*" på.

Verken Daniel eller Dina hadde fortalt familien at de lever i et "åpent" forhold og fryktet deres reaksjoner om de fikk kjennskap til dette. Ingen av de to trodde de hadde vært "*velkommen hjem om dette kom ut*". Når det så angikk venner og andre sosiale bekjente virket det som et viktigere poeng for Daniel enn Dina å holde dette skjult. Daniel så selv på dette som "*et helt spesielt miljø*", som andre nok ikke helt ville forstå. Dina virket noe mer åpen på dette punkt og fortalte at dersom noen spurte henne hvordan paret levde sammen, svarte hun at de levde "*i et åpent, fint, ærlig forhold*" - så fikk det være opp til de selv å tolke dette.

4.2 HVORDAN LEVE ”ÅPENT”?

Som jeg allerede har vært inne på, hadde informantene en ulik forståelse av hva det ville si å leve åpent. Jeg ønsker i det følgende å konkretisere dette for bedre å få fram mangfoldet og eventuelle likheter. Dette vil jeg gjøre ved å undersøke i hvilken grad de hadde ”regler” seg i mellom. Ved å rette oppmerksomhet mot de ulike reguleringene parene har kommet fram til for sitt samliv, vil dette også kunne belyse hva disse ”reglene” er til for å beskytte. Selv om informantene hadde organisert sitt samliv ”åpent” var de også i *forhold*, noe som impliserer en viss eksklusivitet. Mitt poeng er at eksklusivitet kan uttrykkes på flere forskjellige måter, noe parene jeg intervjuet kan sees på som uttrykk for.

I følge Giddens vil mennesker som lever i post-tradisjonelle samfunn⁸ i stadig større grad kunne *velge* måter å organisere samlivet på basert på egne refleksjoner. Samlivet er i økende grad blitt en måte å realisere seg selv gjennom og betingelsene for forholdet forhandles mellom likestilte aktører (Giddens 1992:63). Disse betingelsene er heller ikke satt en gang for alle, men må re-forhandles etter hvert som partene i forholdet utvikler seg. Måten man kommer fram til disse betingelsene er først og fremst gjennom følelsesmessig kommunikasjon, noe Giddens mener er nødt til å skje verbalt. I følge Jamieson vil denne type følelsesmessig kommunikasjon, eller ”avdekkende intimitet” som Giddens kaller det, først å fremst være en kvinnelig ferdighet (Jamieson 1988/2002:131).

Begrepet ”regler” var noe omstridt blant informantene og generelt virket de mer tilbøyelige til å se på dette som ”retningslinjer”. Retningslinjene parene hadde etablert, kunne også endres underveis i forholdet og brudd på disse ble oftere beskrevet som ”svik” enn som ”utroskap”. Heller ikke alle ”retningslinjene” var totalt erkjent og ikke alltid konkret uttalt. Dette kom blant annet til uttrykk ved at informanter som først ikke ville vedgå å ha slike ”regler”, likevel kom inn på ulike betingelser for en ”åpen” samlivsform på direkte spørsmål. Dette kan illustreres med

⁸ Giddens benytter i økende grad begrepet ”det post-tradisjonelle samfunn” i stedet for ”det sen-moderne samfunn” (Kaspersen 2001:135). I denne besvarelse vil jeg imidlertid variere mellom å benytte dette begrepet og den mer generelle betegnelsen ”det moderne samfunn” ettersom flere andre teoretikere vil anvende et slikt begrep.

at jeg spurte Anna som i utgangspunktet benektet at paret hadde "regler" for forholdet om hun syntes at det var greit om Arne brakte hjem eventuelle partnere for sex i deres felles seng, uten at hun var tilstede. Dette svarte hun benektende på og etter litt refleksjon rundt dette lo hun og sa: "*Ja.. det var jo i grunnen en "regel"?. Når jeg tenker meg om...*" I tillegg forekom det ulike vektlegginger *innad i parene* av hva som var akseptabelt og hva som ikke var det. Dette kan være et resultat av at den andre parten rett og slett ikke hadde tenkt på dette som en "retningslinje" eller "regel", ettersom mange av disse ikke alltid var direkte uttalt.

I denne besvarelsen forstår jeg reglene som etableres av parene som forhandlinger av seksuelle skript på et interpersonlig nivå. Endringene av disse, etter den ene eller begge parters initiativ vil hovedsakelig forstås på et intrapsykisk nivå. Disse to nivåer vil imidlertid ofte overlape hverandre. Partene er i et arbeid med å etablere løsninger som begge kan akseptere og disse vil ikke være statiske, ettersom mennesker også vil utvikle seg etter at man har inngått et forhold.

Kommunikasjon og ærlighet ble tatt opp som viktige verdier for samtlige informanter, og disse verdiene avlet igjen tillit. Dette ble sett på som både midler for å beskytte forholdet – og som et mål i seg selv.

4.2.1 Arne og Anna "*Det skal ikke gå utover vår felles tid, det skal ikke gå ut over det vi kan gjøre sammen.*" –Arne

Arne var den som viste mest motvillighet til å benytte begreper som "regler" eller "utroskap" for å organisere et "åpent forhold". Dette var ord han syntes var mest passende for å beskrive monogame samlivsformer. I stedet valgte han å forklare at paret gjorde ting i "*en felles forståelse*".

"Altså, vi har ingen "regelbok". Men vi snakker sammen og vi forteller hverandre tanker og vi forteller hverandre eh.. hvis det skjer noen ting, eller at det er noe som skjer i forholdet så snakker vi om det. Eh, men ..vi har jo en "regel" om at, men altså

det er en sånn åpen forståelse for at.. man gjør ikke.. man treffer ikke andre mennesker, eller gjør ikke noe sammen med andre mennesker uten at man har på en måte tid og anledning til det. Det skal ikke gå utover vår felles tid, det skal ikke gå ut over det vi kan gjøre sammen. Kan vi gjøre ting sammen på samme tid og samme sted, så er det det som går foran å gjøre det hver for oss."

Disse "retningslinjene" skulle i følge Arne tjene til at de hadde noe å forholde seg til, hvis ikke kunne alt *"bare flyte helt ut."* Ett viktig poeng for dette paret var altså at det å ha mulighet til å treffe andre for sex, ikke var noe som skulle gå på bekostning av deres *felles tid*. Rent konkret kom dette til uttrykk ved at dersom en av de to ønsket å treffe andre på egen hånd, så skulle dette skje når partner ikke var tilgjengelig. Som eksempel på dette sa Arne at hvis han hadde valgt å treffe en annen mens partner satt hjemme og ventet på han, ville *"ikke dette være riktig"*. *"Såne ting måtte i tilfelle skje i settinger hvor man ikke.. er påvirket av hverandre for å si det sånn"*. Helst skulle man treffe andre for dette formålet når partner var ute og reiste. *"Da har jeg tid og anledning til å gjøre det jeg vil og det kan hun også dersom hun er ute og reiser om hun vil det..."* I tillegg skulle de fortelle hverandre på forhånd dersom de skjønnte noe slikt ville kunne komme til å hende. Skjedde det noe man ikke hadde planlagt måtte man *innen en viss tidsramme* gi beskjed om dette etterpå til partneren. Arne forklarte at dette var *"for å få det ut av verden liksom.."*

Dersom paret skulle ha sex i felleskap med tredje-person eller par, var det viktig at begge følte en kjemi med disse. Uteble kjemien hadde partner "veto". Dette var en mulighet som Arne ikke hadde benyttet seg av, men som hans partner hadde gjort gjeldende. Arne så ingen begrensninger på *hvor* sex med person/er utenfor forholdet kunne finne sted, og han hadde heller ingen begrensninger på hvorvidt nye partnere kunne sove over eller ikke.

Arne beskrev prosessen med å finne nye partnere som "jakt" og mente det var lettere å bli forelsket i andre dersom man var i monogame forhold. I "åpne forhold" kan man få dette "ut av systemet" gjennom å oppnå seksuell kontakt. Generelt tildelte han

seksuelle møter utenfor forholdet liten emosjonell verdi, noe som kom fram blant annet på denne måten: *"Å ha en seksuell opplevelse er bare en bit av det vi har sammen på en måte. Det er klart, sex er viktig for både meg og Anna i vårt forhold, men..det er andre bestanddeler, som en trygg tilværelse, et godt hjem, eh..andre typer opplevelser.. kulturelle opplevelser sammen, gjøre ting i livet sammen.. Så det er så mye mere enn bare akkurat den sex opplevelsen som kanskje kommer i ny og ne... Og den dagen vi ikke har nok å gi hverandre på andre områder enn akkurat bare sexen så har vi kanskje for lite grunnlag å leve sammen på."* Dette betyr ikke at Arne så på det å treffe andre som ubetydelig, men at det i all hovedsak var spenningen og friheten ved dette han forfektet.

Anna ga også uttrykk for at deres felles tid sammen var "hellig". Ettersom Arne jobbet svært mye ble dette i følge henne *ekstra* viktig for dem. Da jeg innledningsvis spurte henne hva det ville si for henne å leve i et "åpent forhold", svarte hun at dette betydde de kunne ha sex med andre, enten sammen eller hver for seg. Imidlertid viste Anna til en viss begrensning ved dette ved å fortsette *"..men det er jo i utgangspunktet sammen vi tenker på nå, i alle fall i første omgang"*.

I tillegg understreket hun at dersom Arne på egen hånd skulle ønske å ha sex med andre i deres hjem, måtte dette skje når han var alene hjemme og han fikk ikke lov til å bruke deres soverom til dette formålet. Anna forklarte at dette var fordi *"... det er på en måte "vårt"... Da må det være noe vi gjør sammen..."*. Det var i denne situasjonen det gikk opp for Anna at paret likevel hadde reguleringer og hun begynte å le og svarte *"Ja..det var jo i grunnen en "regel"?... Når jeg tenker meg om..."*

Anna skilte mellom sex med Arne og sex med andre utenfor forholdet, uten helt å kunne sette fingeren på hva det var som gjorde dette til forskjellige opplevelser: *"Det er jo uansett annerledes å ha sex med noen man er gla i... så det blir jo.. Eh.. ja... Hva er det som er spesielt innen det da? (pause).. Nei, jeg er litt usikker..men det er jo det at det rett å slett.. det er jo annerledes når, når man har sex med andre er det mere denne spenningsfaktoren og tenning selvfølgelig og sånne ting. Men når man er*

sammen..alene.. så blir det jo mye mere sånn kjærlighets..Ja.. det er liksom to forskjellige ting føler jeg.."

Som vi ser hadde Arne og Anna reguleringer rundt sin samlivsform, selv om disse ikke alltid var direkte erkjent. Først og fremst skulle paret *sette hverandre først* og hovedsakelig skulle man nå ha sex med andre i felleskap. Dersom man hadde hatt sex med andre uten at partner var tilstede, skulle man innen en viss tidsfrist fortelle hverandre om dette. På denne måten blir man ikke holdt utenfor partners liv, men inkludert. Man skriver hendelsen inn i et felles narrativ, som dermed ikke kan true forholdet.

- Om ærlighet og kommunikasjon

For Arne var det å leve "åpent" direkte knyttet til det kommunikative. Han syntes ikke dette kunne betraktes som "utroskap" "*...så lenge man er åpen om det og så lenge man har en gjensidig forståelse for dette*".

For Anna ble ærlighet svært viktig for henne fordi: "*Da blir det ikke så "farlig", jeg trenger ikke være redd for at han skal gjøre noe...jeg trenger liksom ikke gå å tenke på "hva gjør han nå?" og "finner han på noe nå?", fordi jeg vet han forteller det til meg.. Så da trenger jeg ikke gå rundt å være mistenksom.."*. Selv satte hun dette i forbindelse med at hun i tidligere monogame forhold hadde opplevd utroskap. Det hun opplevde mest sårende i så måte var følelsen av å ha blitt "*blitt ført bak lyset*". Det hadde i følge Anna aldri vært *selve sexen* som var vanskelig, men det at hun var blitt *løyet* til og følt seg "*holdt for narr*".

4.2.2 Bjørn og Berit "*Etter hvert så fikk vi jo definert "spillereglene" våre ganske bra. I begynnelsen var de uklare. Da liksom hoppet vi bare i det..*"- Bjørn

Bjørn og Berit var det paret som var gått over til en monogam samlivsform etter å ha levd "åpent" i omlag ett år. Imidlertid var paret fortsatt åpen for å kunne innlemme andre i sitt sexliv, men da skulle dette skje i *felleskap*.

I likhet med flere av de andre parene virket også dette paret motvillig mot begrepet "utroskap", og de hadde i tillegg et noe ambivalent forhold til begrepet "regler". Bjørn fortalte at paret i begynnelsen bare hadde "hoppet" i det å leve åpent, uten noen klart definerte regler eller retningslinjer for *hvordan* dette skulle gå for seg. Etter hvert ble "reglene" i større grad presisert og forventningene til hverandre ble derfor tydeliggjort. Dette skjedde når paret opplevde situasjoner de oppfattet ubehagelige eller vanskelige og i all hovedsak var det Berit som hadde tatt initiativ til dette. En av forutsetningene paret satt for å leve "åpent", var at dersom en av de to skulle få betenkeligheter med dette måtte de gå over til monogamt samliv, ettersom *begge måtte være enige*.

I likhet med Arne og Anna hadde også dette paret en forståelse for at begge kunne treffe andre uten partner tilstede, men at dette *helst ikke skulle gå ut over deres felles tid sammen*. Da Berit tenkte tilbake på tiden de hadde levd "åpent", trodde også hun at *dette var noe de hadde gjort når partner, eller en selv var bortreist*. Dersom man visste man kunne komme til å ha sex med andre, skulle man gi beskjed og dersom dette skjedde uplanlagt skulle man fortelle dette innen en viss *tidsfrist*. Dette kan betraktes som en "regel" som tjente til å skille seksuelle møter med andre utenfor forholdet fra "utroskap" eller "svik". Da paret opplevde situasjoner hvor Bjørn ikke hadde fortalt Berit om kvinner han hadde truffet, ble denne "reglen" innskjerpet til å gjelde senest mellom en eller to dager etter møtet. I tillegg forklarte Berit at man skulle bruke kondom. Dette ble ikke helt etterlevd, for paret var blitt smittet av klamydia to ganger. Hun ønsket heller ikke at de skulle ha sex med noen de hadde et spesielt forhold til og derfor helst ikke med folk man kjente. Selv foretrakk hun at Bjørn hadde sex med noen hun kunne identifisere seg med. Hun forklarte hun ellers ble usikker på hvorvidt Bjørn kanskje *helst* ville være sammen med noen som var *annerledes enn henne* og at det i så fall ville vært en *trussel*. *"For det ble litt sånn usikkerhet.. liker han det bedre enn han liker meg?", tenkte jeg da.. Man sammenligner seg liksom litt.."*

Både Bjørn og Berit hadde lagt ned "veto" mot eventuelle sexpartnere for hverandre.

For Bjørns del kom dette til uttrykk ved at han fortalte Berit at han opplevde situasjonen ubehagelig da hun hadde hatt sex med samme mann fire ganger og ønsket at hun skulle slutte å treffe han. Berit sa fra når hun oppfattet at Bjørn viste interesse for noen hun ikke ønsket han skulle ha sex med.

Det å måtte "snakke om alt" kunne Bjørn lett oppfatte som "mas" fra Berits side. Han følte ikke at han selv hadde det helt store behovet for disse reguleringene og framhevet at det mest var *hun* som trengte dette. Imidlertid forklarte han altså at han hadde opplevd ubehag ved at hun hadde truffet samme mann ved gjentatte anledninger. Han poengterte også at hun hadde dratt "*rett til han*" når hun reiste bort. Selv om de ikke hadde en uttalt "regel" på dette, trodde Bjørn det ville være lettere for paret om de traff andre som ikke var en direkte del av deres sosiale nettverk. For henne hadde det vært best om man bare hadde sex med en person en gang, men for egen del anså han dette som personavhengig. Bjørn forklarte at det nok kunne ligge litt "ego-ting"⁹ bak hans motvilje mot enkelte hun kunne treffe, blant annet syntes han det ville være ubehagelig dersom hun valgte noen han hadde "konkurrert" med om en jente tidligere.

I likhet med Anna ønsket heller ikke Berit at de skulle ha sex med andre i deres felles seng uten at begge var tilstede, men dette var en "regel" Bjørn ikke hadde tatt hensyn til. At de overnattet hos andre var i utgangspunktet ikke noe problem.

Bjørn innrømte at han ikke alltid hadde vært like flink til å følge de "regler" som paret hadde utarbeidet og han så selv at dette kunne oppfattes som respektløst ovenfor partner. Han innså at dette kunne være grunnen til at Berit altså nå ønsket å leve monogamt. Selv mente han at han ikke alltid hadde vært like ærlig mot henne for å "skåne følelsene hennes". Blant annet hadde han holdt tilbake at han på det tidspunktet paret ble enige om å leve "åpent" allerede møtte en annen kvinne. Han mente selv at en åpen kommunikasjon og ærlighet ikke var like viktig for han som det var for Berit. Bjørn ville ikke kalle dette for "utroskap", men var mere tilbøyelig til å

⁹ Informantens eget begrep.

kalle det et "svik".

Jeg fikk inntrykk av at Bjørn og Berit var noe uavklart vedrørende hvilken verdi man skulle tilegne seksuelle møter med andre utenfor forholdet og at paret var noe usikre på hverandre i så måte. Da Bjørn hadde opplevd situasjonen hvor Berit hadde møtt en annen som ubehagelig, hadde Berit brutt kontakten med den andre mannen. Hun ga uttrykk for at dette ikke hadde vært en vanskelig avgjørelse for henne, ettersom *"det er viktigere for meg det jeg har med Bjørn"*.

Da Bjørn snakket om episoden hvor Berit hadde hatt gjentatt sex med samme mann, beskrev han følelsene sine på denne måten: *"Jeg følte han kanskje litt som en trussel eller konkurrent. Det var jo en viss risiko for at hun kunne like han bedre. Hun dro jo rett ned dit og traff han"*. Bjørn mente likevel at det å bli forelsket i andre mens man var i et forhold var *"helt naturlig"*, ettersom *"det går jo litt opp og ned. Du har hele tiden inntrykk utenfra som gjør at det du sa i dag ikke trenger gjelde i morgen. Da kan masse ha forandret seg"*. Han mente også det ville være *"helt utopisk å tro at det ikke er noen andre som hun også kunne tenke seg å være sammen med"*. Når Bjørn snakket om seksuelle møter med andre utenfor forholdet, brukte han metaforer som å *"finne sin plass på rangstigen"*, men ville heller ikke nekte slike møter en emosjonell verdi: *"...i det mennesker har sex med hverandre så utløses det jo en god del hormoner som gjør det at du automatisk vil få en.. i alle fall hvis du har sex flere ganger med samme person..så vil du etter hvert få følelser for den personen. Du kan godt bli forelsket, men det er helt normalt å være det.. Selv om man er i et forhold så er det jo helt normalt at du er forelsket i andre.. Om du da har sex med den personen eller ikke det er..(pause)..Det tror jeg ikke betyr noe. Men.. det er jo en viss risiko hvis du lever i et monogamt forhold fordi.. du vil jo også da kunne bli forelsket i andre. Det kan skje bare ved at du ser en person."*

Vi ser at paret hadde etablert regler for hvordan de skulle leve *"åpent"*. Reglene ser ut til å skulle sikre at de føler seg trygge på hverandre og spesielle for hverandre.

Imidlertid virket særlig Bjørn noe ambivalent rundt hvilken verdi seksuelle møter

med andre skulle tildeles og selv om Berit emosjonelt satte Bjørn først, virket det ikke som han helt kunne ha tillit til dette.

Om ærlighet og kommunikasjon..

Berit så nå på det å leve "åpent" som et uttrykk for at man *egentlig ikke satset på hverandre*. Likevel syntes hun at paret hadde hatt positive opplevelser med å leve "åpent" - inntil det kom fram at Bjørn ikke hadde vært fullstendig ærlig med henne. Hun forklarte at ærlighet var veldig viktig fordi hun *måtte vite hvor hun hadde partner*. Hun trengte noe å forholde seg til. Betingelsen om ærlighet var noe paret hadde satt fra begynnelsen da de bestemte seg for å leve "åpent" og som ble innskjerpet når det ble kjent at Bjørn ikke alltid hadde fulgt denne retningslinjen.

Berit: ...men i utgangspunktet så jeg ikke slik på det.. Å jeg har hatt det veldig bra.. i løpet av den tiden.. Men på slutten så ble det litt strevsomt og det var jo inn i mellom at jeg satt som ett kriterium at da må det være absolutt ærlighet, jeg må til enhver tid vite hva du gjør.. Vi må være totalt ærlig, hvis ikke så kan det bli slutt. Jeg må vite hvor jeg har deg.

Bjørn fortalte at Berit hadde ønsket *"...full åpenhet og jeg er ikke så flink til det."* Da jeg spurte han hvorfor han trodde det var slik, svarte han: *"Nei, for da..da føler jeg at jeg utleverer for mye av meg selv"*. Han forklarte at han ikke forventet full åpenhet fra Berit heller, ettersom han ikke følte han kunne kreve mer av andre enn hva han kunne gi av seg selv. Da det kom fram at han ikke hadde vært fullstendig ærlig med henne *forsvant tilliten fra hennes side* og dermed ble det ikke lenger mulig for paret å fortsette sitt forhold "åpent". For Giddens er "avdekkende intimitet" en viktig betingelse for "det rene forhold". Imidlertid påpeker Jamieson at dette intimitetsbegrepet er for snevert definert ettersom det ikke tar høyde for praktiske uttryksformer for nærhet, men fokuserer alene på verbal følelsesmessig kommunikasjon. Jamieson henviser til empiriske undersøkelser som hevder at denne form for intimitet hovedsakelig er en kvinnelig egenskap (Jamieson 1988/2002:131). Heapy viser til undersøkelser blant annet gjennomført av Hochschild (2003) som

illustrerer hvordan det først og fremst er kvinner som har tradisjon for "intimitetsarbeid". Selv om poenget med ubetalt emosjonelt arbeid hovedsakelig blir tatt opp i forbindelse med Hochschilds vurdering av servicenæringen, gjelder det også for kvinner i intime relasjoner (Heapy 2007:142). Menn har ofte en noe annen forståelse for hva intimitet innebærer og kan komme til kort når det kommer til å uttrykke sine følelser og vise seg sårbare. Den hegemoniske maskulinitet lever fortsatt side om side med nye maskulinitetsforståelser (Jamieson 1988/2002:133-135). Når Bjørn så sier at han "ikke ønsker å føle seg utlevert" kan dette være et uttrykk for nettopp dette.

Det at Berit gjerne ville snakke om "alt", kunne Bjørn altså oppfatte som *mas* fra hennes side. Bjørn trodde generelt at kvinner hadde et større behov for å snakke enn menn. Dette var forøvrig ikke en oppfatning jeg fikk til å stemme overens med mitt inntrykk av han. I intervjuet med Bjørn virket det som han satte stor pris på å uttrykke sine tanker og når vi nærmet oss slutten fortalte han at han "*gjerne kunne ha snakket hele natta*". Det at det ofte kan være lettere å snakke med en utenforstående er noe mange mennesker opplever. Bjørn trengte heller ikke bekymre seg for å "si noe galt" eller bli følelsemessig utfordret av meg i intervjusituasjon, ettersom det var hans refleksjoner jeg ønsket å komme frem til. Han trengte dermed ikke urolige seg for eventuelle sanksjoner fra min side, eller at hva som ble sagt ville bli tatt opp i ettertid fra min side. Dette kan ha ført til at han syntes det var lettere å snakke i en slik situasjon, enn hva det var med Berit som han ønsket å være i et forhold med.

4.2.3 Casper og Carina "*Vi har jo noen faste vi treffer da..*" - Casper

Jeg fikk ikke inntrykk av at Casper og Carina hadde hatt noen direkte samtaler om hvordan de opplevde det å leve "åpent", bortsett fra at de var enige om at de hadde det "*bedre sammen nå*". Da jeg kommenterte at Casper "svarte svært kontant" på spørsmålene jeg stilte, lo han på en måte som fikk meg til å føle at han kjente seg igjen i denne karakteristikken. På spørsmål om hva han opplevde *unik* i forholdet deres, svarte Casper at han syntes han og Carina passet godt sammen fordi: "*Nei, det*

er jo rolig.. Vi er jo rolig begge to.. Vi er ikke noen sånne som drar og roper. Vi passer godt sammen". I tillegg til at Casper og Carina begge nok var reserverte mennesker av natur, ga paret også uttrykk for at de ikke hadde tenkt igjennom mange av de spørsmålene jeg stilte.

For dette paret var det å leve "åpent" knyttet til partnerbytte. Begge to skulle være tilstede når de traff andre par og begge måtte ønske det, samt ha *kjemi* med det aktuelle paret. Hverken Casper eller Carina ga uttrykk for å distansere seg emosjonelt fra parene de traff for seksuelle møter, men deres verdsetting av disse par ble hovedsakelig omtalt på linje med *vennskap*. Da jeg stilte spørsmål til Carina om det var noe hun mente var spesielt i forholdet mellom henne og Casper, svarte hun på følgende måte: *"Nei... Spesielt. Ikke noe sånn spesielt. (pause). Vanlig. Nei. Vanlig eller uvanlig. Nei. Jeg har ikke tenkt sånn over det"*. Da jeg så spurte Casper hvordan han ville ha reagert dersom Carina nå hadde ønsket at paret skulle gå tilbake til en monogam samlivsform, svarte han at dette ville være synd fordi: *"Eneste er jo at du omgås folk, man får jo kontakt med folk"*.

Informantene understreket at det hele var en *felles opplevelse* og som regel traff de *faste par*. Dette, i tillegg til at paret hadde vært sammen så lenge før de begynte å leve "åpent", trodde Casper var viktig for å forstå hvorfor denne samlivsformen fungerte så bra for dem.

Når paret skulle treffe andre par var en viss avstand nødvendig for å beskytte deres behov for anonymitet. Casper mente "reglene" var viktig for å få det hele til å fungere og syntes det *forenklet* ting for dem. Man kan legge merke til at Casper virket komfortabel med begrepet "regler", men noe skeptisk til begrepet "utroskap".

I: Dette med det å snakke om det på forhånd og slike ting.. Dere har vel da ganske klart definerte regler virker det som?

Casper:Ja

I: Hvis noen bryter med disse "reglene", er det "utroskap" for deg eller?

Casper:(pause) Nei, jeg har ikke tenkt over det. Jeg tror ikke vi.. (pause) Nei jeg har ikke tenkt noe over det egentlig, men.. Kan ikke si det akkurat..

I: Kanskje et dårlig ord?

Casper:Ja, eh.. (latter)

I: Er det kanskje mer et "svik" hvis det skulle ha skjedd?

Casper:Ja. M-mm.

Om ærlighet og kommunikasjon..

Kommunikasjon skulle sikre at det ikke bare var en av de to som bestemte og Casper mente også at han og Carina var flinke til å snakke sammen. Når jeg bad Carina forklare *hvordan* forholdet deres var blitt bedre, forklarte hun at hun følte dette hadde brakt dem nærmere hverandre¹⁰ ved at de nå kunne snakke sammen om ting som tidligere ikke hadde vært aktuelle. *"Vi kunne... eller vi kunne liksom snakke mer om slike ting enn hva vi har kunnet gjort før. Det var liksom slik at vi ikke kunne snakke om alt før. Selv med den man var gift med, kan du si.."* I forlengelsen av dette mente hun de to nok kjente hverandre bedre nå. Imidlertid synes jeg det kan være viktig å ha med i betraktningen at Carina svarte at hun ville syns det var positivt om Casper ønsket gå tilbake til monogam samlivsform igjen fordi han da hadde "kommet igjennom en fase".

Både Casper og Carina ga uttrykk for at spørsmålene var vanskelige - hovedsakelig på de punktene hvor jeg ønsket å få fram deres egne refleksjoner. Kommunikasjon ble ikke tatt opp av informantene selv, men på direkte spørsmål svarte begge at dette var "meget viktig". Casper forklarte at han og Carina snakket sammen før de traff andre par, men da jeg ba han beskrive *hva* som ble tatt opp i slike samtaler kom det fram at dette dreide som om mere praktiske avklaringer; *"Nei, om vi vil treffe noen så ringer vi jo et par og da har vi jo snakket om det, jeg og Carina.. Om det passer den kvelden..."* Da jeg så spurte om dette kunne være hvilke som helst par eller om dette var noen de måtte kjenne fra en klubb-setting fortsatte han: *"Nei, det behøver det ikke å være. Det kan være folk i nærheten da, kan du si.. Ikke så lange avstander da. Så*

¹⁰ Begrepet "nærmere" kom som svar på direkte spørsmål fra intervjuer.

man slipper å kjøre så langt å ta fly og tog og slikt."

4.2.4 Daniel og Dina "Ja, vi så for oss noe slikt, men det finnes jo ikke noe "bruksanvisning" på slikt, vet du.." –Daniel

Dina mente det var viktig å snakke sammen "hele tiden" for å sjekke at begge var komfortable med hva de gjorde. I likhet med Casper og Carina fikk jeg inntrykk av at mye av deres samtaler i forkant av et eventuelt treff nå dreide seg om praktisk tilrettelegging, som for eksempel barnepass. Før dette skjedde første gang hadde paret imidlertid snakket mye om hvordan de skulle gå fram og hva de eventuelt kunne komme til å føle. Av dette kan man slutte at Daniel og Dina hadde gjennomgått en fase hvor de ulike situasjonene de møtte var blitt diskutert og avklart.

Paret kunne både møte andre par samt single for trekant, men *begge måtte være tilstede*. Under seksuelle situasjoner med andre hadde paret en "regel" på at dersom en ikke ville, måtte alle stoppe og dette var noe de hadde kommet frem til etter hvert. Daniel forklarte at "reglene" paret hadde utviklet var blitt til som resultat av en *læringsprosess* hvor paret tilpasset seg til hva som fungerte eller ikke fungerte for de.

I: Hva gikk dere igjennom da når dere snakket om det?

Daniel: Nei, eh.. Hva vi egentlig kunne tenke oss å gjøre da.. Hvordan vi så for oss.. eventuelt et møte med et par? Med mål på å ha firkant for eksempel. ... Hvordan skal vi gå fram? Hvordan skal vi gjøre det?

I: Sånn "bruksanvisning", liksom? (latter)

Daniel: Ja, vi så for oss noe slikt, men det finnes jo ikke noe "bruksanvisning" på slikt, vet du..

For Daniel var disse "reglene" svært definerende, noe som kom fram innledningsvis. På spørsmål om han ville si at paret levde i et "åpent" forhold, svarte han: *"Ja.. Jeg vil påstå det... Til en viss grense selvfølgelig. Vi har jo visse "regler" å sånn da"*. Han syntes heller ikke paret skulle kysse med andre ettersom han betraktet dette som et

uttrykk for *følelser*. Daniel hadde null-toleranse mot utroskap og forklarte at dersom Dina hadde hatt sex med andre uten at det var avtalt med han først, spilte det ingen rolle om hun hadde kommet i ettertid og fortalt han dette selv, ettersom det da *"ikke ville vært avtalt"*.

Generelt fikk jeg inntrykk av at Daniel var noe tydeligere i sitt skille mellom sex og kjærlighet enn hva Dina var. Selv om han understreket at parene og partnerne de traff *"ikke bare er kjøtt"*, presiserte han også at: *"Det er jo ikke kjærlighet dette, det er jo bare en fysisk nytelse"*. Da jeg så spurte om det var noe i forholdet som kun var reservert de to svarte han slik: *"Ja, eh.. det er vel følelsene da.. Vi musser littegranne å.. Vi sitter ikke og kliner med andre folk da, det gjør vi ikke.. Vi kan kline med hverandre, det er forbeholdt oss..(pause)"*. Da jeg spurte Daniel om dette var fordi han opplevde dette som et uttrykk for kjærlighet, fortsatte han: *"Ja, det blir det.. Men et tillegg.. Det er jo ikke bra å innlemme følelser for andre..."*. Det at Dina ikke var like tydelig i dette skille, behøves ikke tas til inntekt for at hun ikke skilte mellom sine følelser for Daniel og følelser i møtet med andre. På spørsmål om hun dersom dette forholdet tok slutt også ville ønsket å organisere et eventuelt nytt forhold *"åpent"*, svarte hun at hun ikke trodde hun kunne tenke seg et nytt forhold i det hele tatt. Dersom hun ikke kunne være sammen med Daniel, trodde hun heller at hun ville ønske å forbli enslig. Når Dina snakket om andre par og partnere de traff for seksuelle møter, omtalte hun disse som *"sex-venner"*.

I møtet med andre trengte ikke paret være i samme rom, men man skulle dra til treffplassen sammen og helst *begynne* sammen. Paret benyttet seg av organiserte sex-treff, samt at de inviterte par eller partnere hjem til seg selv. De kunne også dra hjem til andre par dersom dette skulle falle seg naturlig. Paret fortalte at de brukte mye tid på internett og hadde truffet flere av sine partnere gjennom denne kontaktformen.

Dina: Det er mange som har forskjellig, da men.. Begynner man å snakke med par og spør hvordan de har det eller.. det er mange som har forskjellige "regler" og mange som har forskjellig.. Ja, hvordan man definerer "åpent" da.. Det er mange som sier at

de lever "åpent", men de vil ha alt på samme rom. Vi er ikke avhengig av å være i samme rom.

I: Men dere må være tilstede i samme hus?

Dina: Ja. Du vet jo hva den andre gjør likevel. Vi har vært borti noen som har blitt.. de har sagt "ja, det er greit, vi har det slik vi å.." Så viser det seg at det har de ikke likevel. Hvis jeg hadde gått ut av rommet, fordi jeg vet han får det bedre til når ikke jeg er tilstede.. Så det hender jeg går ut av rommet, går på badet og ordner meg, eller setter meg på stua sammen med mannen hennes da, så behøver ikke det gjøre noe. Eller når jeg er ferdig og ikke han er ferdig. Vi behøver ikke gjøre noen ting. Jeg vet jo hva han holder på med så.. Da har det hendt at kjerringa har blitt sjalu, eller "hva er det dere holder på med?" liksom.. Da kan jeg si at jeg gikk ut på grunn av han fordi jeg vet at han får det til.. Jeg var liksom ikke inneforstått med at mannen hennes skal gå etter meg. Han kan liksom være tilstede han, sammen med de da..

For Daniel og Dinas del ser vi at det å treffe andre for seksuelle møter var noe som skulle skje i felleskap. Dermed var begge tilstede å kunne ved eget øyesyn kontrollere at partner for eksempel ikke kysset med andre, slik Daniel poengterte det var viktig å ikke gjøre. Reglen om at alle måtte stoppe dersom en ikke ville mer, kan ses på som en forsikring om at seksuelle møter med andre var noe begge ønsket og var komfortable med. Fremfor alt var dette noe man skulle være enige om og betingelsene for seksuelle møter med andre skulle være avtalt på forhånd.

Om ærlighet og kommunikasjon...

Daniel og Dina var det paret som mest gjennomgående vektla kommunikasjon. De hadde forsøkt seg gradvis fram til *hvordan* de ville leve "åpent" og hatt mange samtaler om hva man eventuelt kunne føle eller hvordan man ville reagere i forkant. I tillegg delte de sine inntrykk med hverandre etter at dette var skjedd. På denne måten gikk de gradvis fram med en stadig bekreftelse fra partner om at dette var noe de ønsket begge to. At de nå lever "åpent" hadde skjedd på hennes initiativ. Jeg fikk også inntrykk av at hun kanskje syntes det kunne bli litt vel mye snakking før noe skjedde. Da jeg innledningsvis spurte Dina om hun ville si at paret levde i et "åpent"

parforhold svarte hun på denne måten: "*Ja. Det tok litt tid, men.. Det går bra nå. Det var mye snakking om det. Hvordan vi reagerer og følelser og slikt..*" Dette ble også gjentatt senere i intervjuet; "*Vi snakket lenge om det da.. I hvertfall en god stund, vi pratet lenge*".

Dina forklarte også at hun følte at paret hadde mer tillit til hverandre etter at de var begynt å leve "åpent".. Hun oppfattet ikke at paret hadde hatt vansker med dette tidligere, bare at det var blitt *bedre* nå. Hun hadde svært vanskelig for å se at Daniel skulle vært utro mot henne, fordi "*han røper seg så fort likevel*". Begge informantene tok tydelig avstand fra utroskap og syntes det var uaktuelt å inkludere tredjeparter som gjorde dette *bak sin partners rygg* i sitt sex-liv.

I likhet med det forrige paret vektla også Daniel og Dina det sosiale aspektet ved det å treffe andre mennesker for seksuelle møter utenfor forholdet. Som vist innledningsvis så Daniel på dette som "*et helt spesielt miljø*", og med andre par som også levde "åpent" kunne Daniel og Dina ha samtaler rundt egen samlivsform med noen som selv hadde forutsetninger for å forstå dette. Selv om kontakten med andre par i "åpne forhold" hovedsakelig hadde vært av seksuell natur, vektla begge at det ikke trengte være slik. Både Daniel og Dina ønsket ytterligere sosial kontakt med andre par i "åpne forhold" og trodde det hovedsakelig var fordi de ikke hadde hatt tid og anledning til å pleie en sosial kontakt, at dette var blitt noe begrenset.

Daniel bekreftet at paret hadde snakket en hel del sammen om det å leve "åpent" før noe skjedde. Han mente også at de nå hadde blitt "*mer åpne med hverandre*". Både han og Dina hadde i grunn alltid følt at de kommuniserte bra, og åpenheten Daniel tenkte på omhandlet hovedsakelig en seksuell åpenhet. For han var det veldig viktig å føle *trygghet* i forholdet, noe han også opplevde. Ærlighet var også svært viktig for Daniel.

4.3 Fellestrekk og ulikheter

Parene hadde meget forskjellige forståelser av *hva* det vil si å leve "åpent". Legg merke til at Bjørn og Berit som nå mener de lever i ett monogamt forhold, hadde beholdt mulighetene for å inkludere eventuelle tredje-personer i sitt sexliv. I følge Casper og Carina og Daniel og Dinas forståelse vil man kunne slutte at dette paret *fortsatt* lever "åpent".

4.3.1 Kommunikasjon og ærlighet

Ettersom det å leve "åpent" representerer et brudd med det "konforme", må partene *selv komme fram til eventuelle forutsetninger eller begrensninger for forholdet*. Dette er noe vi kjenner igjen fra Giddens definisjon om "det rene forhold". En forutsetning for "det rene forhold" er at partene innehar en viss grad av *refleksivitet* for å komme fram til optimale løsninger definert etter egne behov (Giddens 1992:146-147og190). Når det kommer til informantene i denne oppgaven, ser vi at de fleste av parene *ikke* hadde personlig kjennskap til andre i samme situasjon eller kjennskap til organisering av et slikt samliv, før de selv begynte å leve "åpent". Ser vi dette gjennom Simon og Gagnons skript-teori, ser det med andre ord ikke ut til at det finnes kollektive skript for det å leve "åpent" på samfunnsmessige nivå. Parene jeg har intervjuet hadde i allefall ikke tilgang til slike skript. De kan imidlertid ha innhentet informasjon fra blader og nettsteder uten at det kom frem i samtalen. Poenget her er at disse parene kanskje i større utstrekning enn andre monogame par, må arbeide seg frem til måter å leve sammen på.

Det vil i et monogamt forhold i større grad være mer eksplisitte forventninger i tråd med eksisterende kollektive skript for heteroseksuelle parforhold, noe som kan oppleves "tryggere". Imidlertid er det grunn å påpeke at også slike forhold vil variere vedrørende hva som er "akseptabel atferd". Godtar man for eksempel at partner "flørter" med andre? Forhandlinger på interpersonlig og intrapsykisk nivå vil forekomme i alle parforhold. I "åpne forhold" er handlingsrommet i så måte *bare større*.

En forutsetning for å komme fram til hvordan samlivet skal reguleres er kommunikasjon og ærlighet. Dette avler igjen tillit. Giddens intimitetsbegrep defineres som emosjonell blottlegging ovenfor partner, hvor man må tørre avsløre sine innerste ønsker og behov (Giddens 1992:67). Selv om alle informantene vektla viktigheten av god kommunikasjon, fikk jeg inntrykk av at parene etterlevde dette i varierende grad, både med hensyn til hva de snakket om, hvordan de snakket og hvor ofte.

Kommunikasjon og ærlighet er verdier man lett tar for gitt i et forhold og som dermed ikke blir belyst. Imidlertid var dette svært viktige verdier for deltakerne i mitt utvalg, og ble sett på som både mål og middel. Særlig de parene jeg intervjuet som hadde en enighet om at man kunne ha sex med andre uten at var partner tilstede, vektla *ærlighet* når de snakket om sin samlivsform. Dette kan bli sett på som en tilnærming for å sikre kontroll over partner - i et forhold som gjerne betraktes som noe mer uforutsigbar enn hva man oppfatter monogame samlivsformer for å være. Vi så at Bjørns mangel på ærlighet fikk hovedansvaret for at Berit ikke lenger hadde tillit til han og derfor ønsket å gå over til monogam samlivsform.

Når det så gjelder de par som så på ”åpne forhold” som en felles opplevelse, ble ikke ærlighet vektlagt i fullt så stor grad som kommunikasjon. Dette kan i og for seg være nokså naturlig ettersom begge er tilstede og kan kontrollere at partner ikke gjør noe man opplever ubehagelig eller vanskelig. Både Casper og Carina og Daniel og Dina oppga at det å leve ”åpent” hadde ført dem *nærmere hverandre*, ettersom dette hadde åpnet for en *ny type samtale man tidligere ikke følte man hadde rom for*.

4.3.2 Reglene

De parene som hadde mulighet for å treffe andre for sex uten partner tilstede, hadde visse forståelser felles. Først og fremst var dette noe som skulle skje dersom *partner var utilgjengelig*. Dersom man visste om muligheten skulle man gi beskjed i forkant og om dette var uplanlagt måtte man gi beskjed *innen en viss tidsfrist*. Verken Anna eller Berit ønsket at partner skulle ha sex med andre i deres felles seng med mindre de

selv var tilstede. I utgangspunktet kunne begge par velge partnere ubegrenset, men informantene vektla at det ville være *lettere* om man valgte noen man ikke hadde et spesielt forhold til. For Bjørn og Berit var det også foretrukket at man ikke hadde sex med samme person ved gjentatte anledninger.

Vedrørende de par som så på ”åpent forhold” som en *felles* opplevelse, var bildet noe mere variert. Casper og Carina hadde *faste par* de traff i felleskap. Daniel og Dina traff både par og enkeltpersoner de fant gjennom nettet og de deltok på sex-treff. For Daniel og Dinas del kom det fram at dersom *en* ikke ville fortsette, måtte *alle* stoppe. I tillegg syntes Daniel det å kysse på munnen var unødvendig. Når Daniel og Dina hadde flere uttalte "regler", kan årsaken være at de var mere verbale i intervjusituasjonen enn Casper og Carina. Kanskje hadde Casper og Carina en rekke *implisitte* "regler" som ikke kom direkte fram gjennom intervjuene fordi de ikke hadde tenkt på det som ”regler”.

Alle informantene jeg intervjuet holdt muligheten åpen for å vende tilbake til "monogam" samlivsform dersom den ene opplevde det å leve ”åpent” som ubehagelig. Kun Arne uttrykte en usikkerhet om hvorvidt han kunne fortsatt forholdet på slike betingelser. Flere av informantene ønsket imidlertid en begrunnelse på *hvorfor* partner ikke lenger ville ønsket å leve "åpent", og de ville blitt meget forundret om noe slikt skulle finne sted.

Samtlige informanter understreket at en viss kjemi var av nødvendighet når man skulle finne partnere. Når dette var en *felles* opplevelse måtte *begge* føle seg tiltrukket av eventuelle partnere.

Blant informantene viste det seg at til og med de aller mest liberale hadde reguleringer for hvorledes det å leve ”åpent” skulle gå for seg. Selv om informantene i utgangspunktet hadde få begrensninger, ble disse ofte presisert og innskjerpet i møtet med virkeligheten. Eksempel på dette kan være reglen om å ikke ha sex med andre i parets felles seng, slik både Anna og Berit hadde presisert, eller å unngå

gjentatt sex med samme person.

Reglene setter grenser for partene og etablerer det handlingsrommet de har for å utfordre de kulturelle skriptene for heteroseksuelle parforhold. Som vi ser er ikke deres praksiser og den mening de tillegger dem statiske. De reforhandler dette handlingsrommet avhengig av hvordan de forstår partners atferd, seg selv og relasjonen dem i mellom.

4.3.3 Hvorfor "regler"?

Uavhengig av hvilket begrep man velger å sortere betingelsene for et "åpent forhold" under viste det seg at alle informantene, hver på sine måter, hadde ulike reguleringer for *hvordan* de skulle leve "åpent". Man kan se på dette som en slags pakt som partene frivillig har inngått med hverandre.

La oss nå se litt nærmere på hvilken funksjon reglene har og hva de er etablert for å beskytte. Det tydeligste eksemplet på "brudd" på reglene fant jeg i intervjuet med Bjørn og Berit. Da det viste seg at Bjørn hadde brutt "regelen" om å underrette Berit om seksuelle møter, ble han i første omgang emosjonelt sanksjonert fra hennes side. Dette ledet til en presisering av "regelen om tidsfrist". Etter dette ble det presisert at denne fristen skulle gjelde *mellom en til to dager* etter et seksuelt møte hadde funnet sted. Dette godtok Bjørn. Likevel kom det også fram *nye episoder* som ikke hadde svart til Berits forventninger, og dette kan ha vært en viktig utløsende faktor for at hun ikke lenger ønsket leve i "åpent" forhold med Bjørn. Som vi kjenner igjen fra Giddens definisjon av det "rene forhold" må betingelsene for samlivet kontinuerlig reforhandles (Giddens 1992:98). Som jeg har vist blant informantene jeg intervjuet, var også disse "reglene" oppe til forhandlinger i form av presiseringer eller man skapte nye "regler" når man møtte situasjoner man opplevde vanskelige. Når Berit opplevde at Bjørn brøt disse "reglene" endret betingelsene i forholdet seg til at de nå var gått over til å leve monogamt.

Reglene om enten å ha sex med andre i felleskap, eller når partner var utilgjengelig

kan betraktes som en refleksjon av at man skulle sette hverandre først. Med andre ord vil dette gi hverandre en viss eksklusivitet i og med at alle andre kom i andre rekke.

Vektleggingen av ærlighet kunne sikre forholdets intimitet, ettersom det ikke ble uttrykt at informantene delte den samme form for ærlighet med eventuelle partnere man hadde møtt utenfor forholdet. Jamieson påpeker hvorledes privilegert kunnskap om hverandre i et forhold¹¹ forutsetter tillit. Tillit er en særdeles viktig dimensjon i intimitet. Kanskje til og med viktigere enn kunnskap og forståelse; *“Really knowing” is privileged knowledge to an inner self only permitted to those who are loved and trusted. Trust, faith that confidences will not be betrayed and privileged knowledge will not be used against the self, is perhaps a more fundamental dimension of intimacy than knowing and understanding as these terms are now used. However, it is deep knowing and understanding which particularly characterize disclosing intimacy*” (Jamieson 1988/2002:9).

Selv om man altså delte partner fysisk med en annen, betydde ikke dette at man delte disse emosjonelt.

Seksuelle møter med andre utenfor forholdet ble tildelt liten emosjonell verdi og i den grad slike partnere ble verdsatt, snakket man om det sosiale aspektet ved at man hadde fått ”nye venner” som Casper og Carina og Daniel og Dina ga uttrykk for. Som Anna sa det: *“det er jo uansett annerledes å ha sex med noen man er gla i”*. Hun kunne ikke sette fingeren på *hvorfor* dette var en annerledes erfaring for henne, men begrunnet det å ha sex med andre hovedsakelig ut fra et spenningsbehov. Denne vektlegging av spenning ble delt av hennes partner og dette, i tillegg til verdien av frihet, var Arnes viktigste argumenter for å leve ”åpent”. Også Daniel tilegnet seksuelle møter utenfor forholdet liten emosjonell verdi, noe som blant annet kom frem da han sa: *“det er jo ikke kjærlighet dette, det er jo bare en fysisk nytelse”*.

¹¹ I tråd med Jamiesons intimitetsforståelse benyttet hun her eksempel fra båndet mellom søsken, ettersom intimitet altså kan finnes i flere typer nære relasjoner.

Bjørn derimot hadde en noe delt oppfattelse av slike møter. På den ene siden beskrev han seksuelle møter med andre som en ”utfordring” og fasinasjonen for disse partnerne gikk fort bort etter et slikt møte hadde funnet sted. På den andre siden mente han også at det var helt normalt å bli forelsket i andre mens man var i et forhold, noe som kan ha ført til at Berit fortsatt opplevde han som ”søkende” i tiden paret levde ”åpent”. Man kan tolke det slik at når Bjørn brøt reglene paret hadde satt, var dette en trussel mot forholdet ettersom han ikke satte henne først.

Overholdelse av ”reglene” kan dermed reflektere partenes ønske og vilje til å fortsette forholdet. Ved å sette slike grenser, ser man at man stenger andre mennesker ute fra forholdet, og dermed kan partene fortsatt beholde noe unikt seg imellom. I praksis vil intimitet og eksklusivitet ofte henge sammen, men dette kan altså komme til uttrykk på flere forskjellige måter. Reglene ble satt for å beskytte forholdet ved at det man eventuelt kunne oppleve ”truende” ble stengt ute.

4.4 HVORFOR LEVE "ÅPENT"?

Så langt har jeg forsøkt å vise ulike organiseringsmåter rundt det å leve "åpent" ved å rette oppmerksomheten mot ulike reguleringer parene hadde gjort av denne samlivsformen og hvordan de hadde kommunisert omkring dette. I det følgende kommer jeg til å sette leseren inn i hvordan informantene begrunnet valget om å leve "åpent" ved å dele dem inn i fire typologer. Disse typologer kan så reduseres til to kategorier, ettersom jeg identifiserte påfallende likheter lags dette skillet.

Noe forenklet kan man si at de par som hadde bygget opp en felles plattform over tid og som hadde institusjonalisert sitt forhold gjennom ekteskapet, så på det å leve "åpent" som en måte å "*piffe opp sex-livet*" sitt på. De parene som nylig hadde inngått i samlivet og de som akkurat hadde møtt hverandre, hadde *frihet* som begrunnelse for å leve "åpent". Dette ble reflektert i svar jeg fikk på *hvorfor* parene hadde bestemt seg for å leve "åpent" og hvordan de følte dette beriket deres forhold.

4.4.1 "Livsfilosofi-paret"

For Arne var det å leve "åpent" en del av hans personlighet, noe han så på som *medfødt*. En av betingelsene for forholdet mellom han og Anna var at de skulle få mulighet til å utforske sin seksualitet utenfor de monogame rammene. Dette mente han begge hadde et like stort behov for og glede av. Arne refererte til dette som "*livets gleder*". Når Arne beskrev forskjellen på monogame og "åpne forhold" mente han det var lettere å leve "åpent" fordi; "*For meg så er det lettere å leve i et "åpent forhold" og jeg føler det mer riktig, for å si det sånn.. At man trenger ikke legge noe mer i det enn akkurat det man opplever der og da*".

Når Arne skulle forklare hvordan han følte forholdet ble styrket av å leve "åpent", vektla han at paret "*delte opplevelser*" og at man "*unnet hverandre*" gleder. "*Vi gjør ting for å glede hverandre. Eller.. Eh, ja, for å glede hverandre. Å jeg opplever i hvert fall en stor glede av å kunne gi et annet menneske en opplevelse, eller det å gi den man bor sammen med en artig eller hyggelig, eller koselig opplevelse liksom.*" Dette omhandlet også at partner kunne ha sex med andre uten at man selv var tilstede

dersom dette falt seg naturlig, selv om det å treffe andre for seksuelle møter den senere tid hovedsakelig ble sett på som en *felles* opplevelse.

For Arne var *selvstendighet* en viktig verdi i forhold. *"Når man lever i et forhold er man ikke nødt å oppleve alt sammen. Man kan også klare å glede seg over at det andre mennesket opplever noe på egen hånd."* Det var veldig viktig at begge var bevisst på egen person og at man fulgte egne ønsker; *"... min filosofi i alle fall går på det at hvis ikke to mennesker klarer å leve sammen ut fra de rammebetingelsene, så har man egentlig ikke nok felles til å kunne leve sammen."*

Anna uttrykte en dobbelt begrunnelse for at hun nå ønsket å leve i et "åpent" forhold. Hun forklarte at hun i grunnen *alltid* hadde tenkt på muligheten for å leve "åpent", men at hun ikke hadde følt seg "klar" for dette før nå. Som nevnt hadde Anna opplevd utroskap i tidligere forhold, noe hun beskrev på denne måten: *"De gangene, jeg har jo opplevd i forhold ... at noen har vært utro mot meg og det har vært sjalusi.. og den type følelser inne i bildet. Da tror jeg liksom i ettertid at det har vært mer det med å ha blitt ført bak lyset og løyet til....Det er på en måte det som har vært det verste, ikke det at de har hatt sex med noen andre i seg selv. Når man på en måte har fått vite det i ettertid, det er drit."*

Anna opplevde at hun følte sterk tillit til Arne. Hun syntes det å leve "åpent" skilte seg fra tidligere monogame forhold ved at; *"Jeg tror faktisk at det er mye akkurat det der med åpenhet og at man forteller hverandre ting.. og man trenger ikke gå å lure på om noen gjør noe bak ryggen din fordi.. i hvert fall i forhold til Arne... så vet jeg at han forteller meg det dersom det skjer noe, så jeg trenger ikke gå rundt å være mistenksom, jeg trenger ikke gå rundt å være sjalu og sånne ting."* På bakgrunn av dette kan det være nærliggende å stille spørsmål ved om Anna hadde ønsket å leve "åpent" dersom hun ikke hadde opplevd utroskap i tidligere forhold. Men likevel forklarte hun at dette "i grunn var noe hun alltid hadde tenkt på" og vektla også *spenningsmomentet* som en positiv faktor ved det å leve "åpent":

I: Dette med sånn forskjell mellom monogame og "åpne parforhold" og med at du og Arne da lever "åpent", så vil du si at det er dette med tillit som påvirker det mest?

Anna: Ja! Pluss, altså, det er jo spennende, man har jo liksom alle muligheter og ting kan jo skje! Så det er liksom det at du på en måte... ja for meg.. så er det veldig lett og tenke, fordi jeg er veldig glad i Arne også, at det skal bli oss.. og uten at det på en måte setter noen begrensninger heller.

I: M-mm..

Anna: Det skaper liksom bare muligheter. Føler jeg.

4.4.2 "De monogame"

Bjørn og Berit var det paret som nå, etter hennes initiativ, var gått over til å leve monogamt. Det var derfor også det paret jeg forventet å finne mest negative betraktninger rundt det å leve "åpent" hos, noe som også kom til uttrykk underveis i intervjuet med Berit. Berit fortalte at siden hun nylig hadde mistet sin tidligere samboer da hun og Bjørn traff hverandre, så hadde hun følt hun trengte tid til å finne ut hva hun selv ville og leve med "minst mulig forpliktelser". Samtidig syntes hun at Bjørn var en "kjempeflott mann" og ønsket heller ikke gi slipp på han. Med å leve "åpent" følte hun dermed hun fikk "i pose og sekk" og mente det også hadde fungert slik en ganske god stund. Ingen av de to kjente noen andre som levde åpent. Forslaget om det å leve "åpent" kom i følge Berit fra Bjørn. I ettertid hadde hun fått vite at Bjørn på denne tiden også hadde truffet en annen kvinne, noe som falt henne tungt for brystet. Også senere i forholdet hadde hun opplevd at Bjørn ikke hadde fulgt de "retningslinjene" paret hadde lagt opp, og på bakgrunn av dette mistet hun mye av sin tillit til han. Bjørn mente det var dette som var utslagsgivende for at paret ikke lenger kunne fortsette sitt "åpne forhold". Berit forsøkte ikke å underdrive dette poenget, men pekte også på dypere, mer underliggende forklaringer for at hun nå ville gå over til å leve monogamt.

I: Hvordan vil du da si.. at når dere levde "åpent" i motsetning til tidligere monogame forhold.. Hva vil du si er forskjellen mellom det?

Berit: ..(pause) Det blir jo litt spesielt å vite at man ikke er.. ja, eksklusiv, for å si det

sånn..

I: M-mm

Berit: ...for den personen.. så egentlig så sier man jo da at "du er ikke den viktigste for meg. i mitt liv utenom meg selv.." ...og "jeg satser egentlig ikke på deg".

I: M-mm

Berit: For meg så er det jeg er kommet fram til nå da. Tenkte ikke på det da. Men på en måte så.. jeg synes nå det særlig etter hvert. Fordi... (pause)..Eh.. Jeg føler det nå sånn da. At man satser jo ikke helt på hverandre...hvis man skal treffe andre også.

I: M-mm

Berit: Da er man liksom en like søkende person fortsatt.. og litt sånn at man ikke vet helt hva man vil, så derfor satser man ikke helt.. hundre prosent ..men.. ja.. Da er det ikke den andre personen som er helt.. bestandig den viktigste personen for deg i livet ditt utenom deg selv.

Berit poengterer her flere kriterier som er viktige i et parforhold: eksklusivitet, å være viktigst, å være satset på. Dette kan ses på som noe av det reglene skal bidra til å sikre. Når man er i et forhold skal man ikke være søkende og ubestemt på hva man vil. Bjørn forklarte avgjørelsen om å leve "åpent" både med Berits tap av tidligere samboer og at han selv nylig hadde begynt å verdsette det å være singel. Han fortalte at han hadde vært usikker på om han ønsket å være i et forhold når han møtte henne, ettersom han fortsatt hadde kjent seg tiltrukket av andre mennesker. Dette var i følge Bjørn bakgrunnen for at han hadde valgt å fortelle henne at han ikke syntes det ville være riktig for han at de skulle kalle hverandre "kjærester". Samtidig syntes han at Berit hadde mange egenskaper som tiltalte han og han ikke ønsket å miste henne. Ved å leve "åpent" trodde han at han skulle få *både friheten* til å gjøre som han selv ville og *tryggheten* et forhold gir. Når han nå reflekterte over dette mente han at denne "tryggheten" nok hadde vært svært *skjør* og kanskje ikke eksistert i det hele tatt. Trygghet kan slik forstås som en annen verdi reglene skal sikre.

4.4.3 "Det-ble-bare-sånn" paret"

På spørsmål om hvordan det hadde gått seg til at Casper og Carina etter så lang tid sammen i "konformt" ekteskap hadde bestemt seg for nå å leve "åpent", svarte begge at "*det ble bare sånn*". Dette kan tolkes som at det å leve "åpent" *ikke alltid kommer som resultat av en refleksiv prosess*, noe som igjen speiler mangfoldet blant parene jeg intervjuet.

I: Men husker du noe om hvordan dette gikk til da? Hadde dere noen samtale dere imellom før dere bestemte dere for å prøve det, eller?

Casper: Nei, vi hadde ikke egentlig noen samtale om det.. Men det ble nå slik av seg selv.

I: Det bare ble slik?

Casper: Ja..

I: Var det begge to som tok initiativet til dette, eller?

Casper: Ja, det skjedde nå med oss begge så..

Carina uttrykker seg nesten likedan om dette. Casper gjorde imidlertid et poeng av at paret hadde fått det *bedre sammen nå* og dette var en oppfatning også Carina ga uttrykk for. På direkte spørsmål oppga han at han følte de to var kommet nærmere hverandre etter at de hadde begynt å leve "åpent" og at de var blitt bedre på å kommunisere - uten å gi noen utdypning av dette. Han trodde en av grunnene til at det å leve "åpent" fungerte for han og Carina var at de hadde *faste par* de traff. De vektla også i stor grad det *sosiale aspektet*. Både Casper og Carina holdt kontakt med par de traff gjennom tekstmeldinger og telefonsamtaler uten noen form for seksuelle referanser. Casper fortalte at dette var par han godt kunne tenkt seg å dra på reiser sammen med. De måtte begge føle en viss "kjemi" med parene de traff, fordi det i følge han var viktig å være "*seriøs på moroa*".

Som vi altså ser er det flere argumenter for hvorfor paret *fortsatte* sitt samliv "åpent", men jeg fikk ingen klar forståelse av hvorfor dette valget ble fattet i utgangspunktet.

4.4.4 "Piffe-opp-sexlivet-paret"

For Daniel og Dina var det å leve "åpent" et resultat av prøving og feiling, hvor paret gjennom kontinuerlig kommunikasjon hadde funnet ut hva som fungerte for dem. Første gang de inviterte et par hjem til seg hadde de, i følge Dina, syntes det var en spennende opplevelse som ga dem motivasjon til å fortsette å treffe andre. Hun mente også at de nå hadde fått det *bedre* i forholdet sitt, hovedsakelig fordi de følte dette hadde åpnet for samtaler som førte dem *nærmere hverandre* og hadde medført at de ble kjent med nye mennesker. Som Dina selv sa det: *"Det var bare at det at vi ble mer knyttet da og så fikk vi nye venner..."*. "Ja, det ble litt sosialt.. Man må jo ikke absolutt ha sex hver gang, men det blir en del sosialt samvær, vi spiser middag og slikt."

Samtidig som Daniel også verdsatte det sosiale, understreket han at deres forhold var blitt bedre også rent seksuelt: *"Vi har det nå i alle fall bedre, vil jeg påstå.. I alle fall på det seksuelle området. Jeg blir mer utholdende når vi er flere enn når vi bare er to (latter)."* I utgangspunktet hadde motivasjonen for å leve "åpent" kun vært å *"piffe opp sexlivet litt.."*

4.5 Refleksjoner rundt hvorfor parene ønsket å leve "åpent"

Som jeg har vist kom det fram forskjellige argumenter for hvorfor parene ønsket å leve "åpent". Selv om det også fantes forskjeller innad i parene og visse likhetstrekk mellom alle parene, ønsker jeg å få frem flere nyanser. Dette gjør jeg ved å trekke et skille mellom de parene som relativt tidlig i sitt forhold besluttet å leve "åpent" og de par som hadde vært sammen en god stund før de besluttet å bryte med en monogam samlivsform.

4.5.1 "Ja-takk-begge-deler"

Mens Arne og Anna innledet sitt forhold "åpent" og dette i stor grad var en betingelse for deres forhold, uttrykte Bjørn og Berit at de hadde vært noe usikre på om de etablerte forholdet seg i mellom for tidlig. De var usikre på hvorvidt de ønsket alle

forpliktelsene dette medførte og hadde til dels forskjellig bakgrunn for dette. Bjørn kjente seg fortsatt tiltrukket av andre mennesker og Berit følte hun trengte tid til å tenke på seg selv etter at hennes forrige partner hadde gått bort. Samtidig fortalte begge at de opplevde hverandre som attraktive mennesker som det ville vært synd å miste. Derfor hadde paret bestemt seg for at de skulle fortsette forholdet, men beholde muligheten for å kunne treffe andre mennesker til seksuelle møter. På denne måten så de for seg at de fikk "*i pose og sekk*".

Arne og Bjørn var de av informantene som i størst grad benyttet begreper som *frihet* og *selvstendighet* som verdier i et forhold. Også Anna og Berit forfektet dette, men da hovedsakelig ved å benytte begrepet *muligheter*. Begge disse parene var skeptiske til begrepet "regel" og syntes ikke "utroskap" var et passende ord å benytte i "åpne forhold". En annen gjennomgangstone var parenes vektlegging av at det å bryte med monogam samlivsform medførte at man fikk *begge deler*. Dette tolket jeg dit hen at parene fikk tryggheten et forhold ga, samtidig som de fikk spenningen ved å ha mulighet til å treffe andre for seksuelle møter. Når Bjørn og Berit reflekterte rundt tiden de levde "åpent", anså de nå denne tryggheten som skjør og som Bjørn konkret fremhevet "*kanskje ikke tilstede i det hele tatt*".

Som allerede vist har parene en rekke fellestrekk rundt hvordan de organiserte sitt samliv, men for Bjørn og Berit ledet dette til en uholdbar situasjon som resulterte i at de brøt med den "åpne" samlivsformen og nå lever monogamt. Hvorfor fungerer dette for Arne og Anna og ikke for Bjørn og Berit? Det mest åpenbare svaret i så måte kan være at Berit ikke hadde *tillit* til Bjørn. Dette er en samlivsform hvor begge parene understreket at *tillit* blir særdeles viktig. Om tilliten forsvinner forvitrer grunnlaget for å leve "åpent". Kanskje bidro også "reglene" til at Bjørn følte han fikk for lite frihet i tiden han og Berit levde "åpent" og at det var derfor han hadde vansker for å holde seg innenfor rammene paret hadde satt?

Tap av tillit er nok en stor del av forklaringen for at Bjørn og Berit etter egen definisjon var gått over til å leve monogamt, men det trenger ikke være *hele* bildet.

Et annet bakenforliggende moment som kan være lett å overse er at Anna og Berit hadde forskjellig erfaringer og syn på parforhold. Anna hadde opplevd utroskap i tidligere monogame forhold, noe Berit ikke hadde. Dette hadde ledet Anna til å tro at *alle før eller siden vil være utro*, en oppfatning som Berit ikke ga uttrykk for. Igjen er det fare for en overforenkling ved å framstille Anna som "et offer for tidligere parter utroskap" og at dette hadde ledet henne til å tilpasse seg denne skuffelsen ved å innrette neste forhold "åpent". Selv om noe av forklaringen kan ligge i dette, må man ikke glemme at Anna også følte et stort utbytte av denne samlivsformen. Når hun snakket om at "alle" ville være utro, kunne hun også ha inkludert seg selv.

Felles for Anna og Arne og Berit og Bjørn er en vektlegging av klassiske liberale verdier som *frihet* og *selvstendighet*. I tillegg kan man altså si at parene fikk *trygghet* gjennom forholdet.

Det er nettopp dette som er det "moderne" menneskets dilemma i følge Beck og Beck-Gernsheim. I vår tids individualiserte kultur vil begge parter kjempe for frihet til å realisere seg selv, *samtidig* som man ønsker den trygghet som familie eller et forhold kan gi i en flyktig og kaotisk virkelighet (Beck og Beck-Gernsheim 1995:70-71). I følge forfatterne vil kjærligheten dermed bli vår tids religion, men også det umulige mål. Mens selvrealisering tidligere var forbeholdt menn, vil dette nå også være en verdi for kvinner, og dermed vil det å være i forhold bli ytterligere problematisert. Ekteskapet ble tradisjonelt sett på som en måte å gjøre mann og kvinne til ett, men nå er det forventet at man skal ha en klar individforståelse. Sakte beveger man seg fra et bilde av seg selv hvor man blir utfylt og selv utfyller partner, til en virkelighet hvor vi skal finne ut hvem vi selv er med "partner på slep". Dette leder forfatterne til det uunngåelige spørsmål: "*Can two biographies ever be interwoven, or does trying to do it throw so much sand into the works that the shared vehicle can only grind to a halt?*" (ibid:66).

Noe av det samme blir poengtert av Zygmunt Baumann, dog med en noe annen slagside. I følge Willy Pedersen er "*et velkjent motiv hos Baumann er at vi hele tida*

beveger oss på en egg: Friheten befinner seg på den ene siden, sikkerheten på den andre. Frihet uten sikkerhet er et mareritt, sikkerhet uten frihet et fengsel” (Pedersen 2005:36). Arne og Anna så ut til å ha funnet en slik balanse, men Bjørn mente tryggheten i et åpent forhold er ”kanskje ikke tilstede i det hele tatt”. Som jeg allerede har vært inne på kan dette komme av at paret ikke var ærlige med hverandre. I tillegg kan det at paret hadde et noe uavklart syn på hvilken verdi seksuelle møter med andre skulle bli tilegnet, ha bidratt til å ytterligere å utfordre opplevelsen av forholdet som ”trygt”.

Ikke alle teoretikere deler Giddens syn på individualiseringen i moderne samfunn som noe udelt positivt. Blant annet har Baumann beskrevet hvordan sosiale ferdigheter blir sløvet ned og empati blir vanskeligere. I et slikt samfunn vil man i økt grad kunne finne et ”ekspertvelde” dyrket fram av kapitalismen, som gjør at man kan profitere på å gi mennesker råd om ”sunn fornuft” (Jamieson 1988/2002:34). Konservative amerikanske familiekommentatorer har også gått langt i påstanden om at individualisme egentlig er det samme som egoisme, og at selvrealisering i så måte vil finne sted på felleskapets bekostning; ”*Since the mid-1960s, the quest for self-fulfilment and intimacy has taken an even more individualistic tone; increasingly what counts is one’s own emotional satisfaction, even if it clashes with the needs of spouses and children and even if it leads to the brake-up of a marriage*” (Jamieson 1988/2002:35. Siterer Cherlin, 1992).

En alternativ fortolkning av skilsmissetallene er at i samfunn som vektlegger kjærlighet og forelskelse som grunnlaget for samliv og ekteskap, er det en logisk konsekvens at forholdet avsluttes når følelsene ikke lenger er tilstede (Brandth og Moxnes(red) 1996:83). Giddens vektlegger ”det rene forholdets” kvalitet og ikke den spesielle personen: ”*Konfluerende kærlighed er en aktiv, betinget kærlighed og derfor i disharmoni med det romantiske kærlighedskompleks og dets ”for tid og evighed” og ”eneste ene”...*” *Jo mere den konfluerende kærlighed bliver konsolideret som reel mulighed, jo mer træder ønsket om at finde en ”speciel person” i baggrunden og jo mere tæller det ”specielle forhold”* (Giddens 1992:67). Dette kan for eksempel bidra

til at det kan være lettere å forlate voldelige partnere.

4.5.2 Piffe opp sex livet som en felles opplevelse.

Casper og Carina hadde altså vært sammen i omlag tretti år og først de siste fire til fem årene levde "åpent". Daniel og Dina hadde vært sammen i omtrent tretten år og var noe usikre på hvor lenge de hadde levde "åpent". Daniel mente dette hadde vart i omlag ni eller ti år, hun anslo syv. Dermed kan man slutte at begge disse par hadde rukket å bygge en solid felles plattform før valget om å leve "åpent" ble fattet.

Selv om disse parene hadde noe forskjellig måte å treffe andre for seksuelle møter, understreket begge at dette var noe de gjorde i *fellesskap* og at det sosiale aspektet ved å få nye venner ble verdsatt. Parene hadde brukt ulik tid på å komme dit de var i dag, men store deler av handlingsforløpet framsto likt. I begynnelsen av forholdet var de opptatt av å bli kjent med hverandre og samlivet opplevdes spennende. Etter hvert mistet de noe av "gløden" de opplevde i startfasen og begynte å føle at de ikke kunne snakke "alt", hovedsakelig seksuelle temaer.

I følge Pedersen kan man i noen empiriske studier finne en *"...negativ sammenheng mellom et forholds varighet og grad av seksuell tilfredshet. Den rimeligste konklusjonen er at kjedsomhet og rutine raskt spiller inn når forholdets første rus har lagt seg"*. Videre fortsetter han: *"Antakelig ønsker mange av oss at det skulle forholdt seg annerledes. Dypt i vår kultur ligger nok en forventning om at det langvarige og monogame parforholdet er best, også for et seksualliv fullt av intensitet og nærhet"* (Pedersen 2005:59 & 60). Ved å innlemme andre i sitt sexliv fant informantene tilbake til denne spenningen, og de opplevde at samtalene omkring det "åpne forholdet" førte dem nærmere hverandre.

Moxnes (1996) har studert hvilke begrunnelser som oppgis for skilsmisser og mener disse har endret seg over tid. Selv skiller hun mellom tre ulike forklaringer: "Prinsipielle skilsmissegrunner" viser til at ekteskapet er basert på prinsippet om monogami og livsvarighet. "Instrumentelle skilsmissegrunner" referer til brudd på korrekt ektefelle- og familieatferd. I denne sammenheng tenker Moxnes først og

fremst på oppskrifter for familieliv slik man finner i religion eller kirkens tolkning av bibelen hvor mannen var det ubestridte overhode. Og til sist, de grunner til brudd som referer direkte til relasjonen mellom ektefeller og samboere, som hun har gitt navnet ”relasjonelle skilsmissegrunner”. Eksempel på dette kan være når mennesker som går fra hverandre begrunner bruddet med at ”vi vokste fra hverandre” eller at man ”ikke passet sammen” (Moxnes 1996:130-131).

I følge Moxnes ser man i undersøkelser tilbake fra 1970-tallet og til vår tid i stadig større grad at det er de *relasjonelle årsakene* man oppgir for brudd og i stadig mindre grad de instrumentelle og prisnispielle (ibid:132). Dette er særlig tydelig når det kommer til kvinners begrunnelser for samlivsbrudd (ibid 137) og kan således støtte antakelsen om at ”det rene forhold” i stor grad er et ”kvinneprosjekt”.

Ettersom statistikker ikke reflekterer noen nedgang i utbredelse av utroskap¹² kan det dermed se ut til at slike episoder lettere tilgis. Forutsetningen for dette kan være at slike seksuelle episoder tilegnes mindre vekt og dette kan være en refleksjon av at man ikke betrakter det som nødvendig å være forelsket for å ha sex. For mannens vedkommende er dette i og for seg ikke noe nytt, men det er ikke så lenge siden kvinner først å fremst skulle ha sex for å skape barn eller for å bevare eller innlede et romantisk forhold.

Thagaard viser også til et de ”strukturelle båndene, basert på felleskap og økonomi, barn og bolig, ikke skaper et tilstrekkelig grunnlag for å bevare parforholdet. Teorier om kjærlighet i vår tid fremhever betydningen av at den følelsesmessige kontakten representerer en forankring for parforholdet” (Thagaard 2005: 31).

Med andre ord er den viktigste grunnen til å bli i forhold basert på følelsene partene i mellom deler. Imidlertid viser hun også til at menn og kvinner har ulike måter å

¹² Skall vi tro funn fra Folkehelseinstituttet gjengitt i VG lørdag 24 november 2007 er 29 prosent av alle menn og 23 prosent av alle kvinner uto mot sine partnere. Mens det tidligere mest var menn som var utro, har kvinnene den senere tid kommet etter. Man fant ingen forskjell i svarene mellom folk med ulik utdanningslengde. Statistikken på dette område er imidlertid ulik i sine estimer, blant annet fordi man varierer i hva man oppfatter som ”utroskap”. SSB hadde ingen statistikk tilgjengelig via sin hjemmeside om utbredelse av dette fenomenet.

investere i forhold på: Kvinnen investerer ofte i følelser og er i stor grad opptatt av følelsesbasert kommunikasjon, mens mannen ofte investerer i kjærligheten gjennom mer praktiske uttrykk (ibid 210-213).

KAPITTEL 5. RENE FORHOLD?

Til nå har vi sett hvordan fire par som lever, eller har levd, i seksuelt ”åpne forhold” forvalter kjærighet og intimitet. Ettersom vi lever i et samfunn som i liten grad har kollektive koder tilgjengelig for denne samlivsformen har det også blitt rettet oppmerksomhet mot hvordan de ”åpne forholdene” er blitt organisert. Samtlige par hadde etablert et rammeverk for hva som ble regnet som akseptabelt, og ved å avdekke dette har man også fått innblikk i hva disse ”reglene” var ment å beskytte. Men i hvilken grad kan dette betraktes som uttrykk for ”rene forhold” etter Giddens forståelse?

5.1 Kulturelle begrensninger for utforming av seksualitet og samliv

Vi ser at i det postmoderne samfunn blir partene i et forhold introdusert for flere ulike valgmuligheter når man skal organisere sitt samliv. Det vil imidlertid kunne rettes kritikk mot en slik antakelse ettersom det også kan påpekes store forskjeller i en gitt kulturell kontekst vedrørende menneskers reelle valgfrihet.

Selv om det den senere tid gjennom ulike medier er blitt rettet oppmerksomhet mot alternative samlivsformer, ser man fortsatt at det tradisjonelle monogame parforhold står som rådende verdi for de fleste mennesker. Dersom vi supplerer Giddens forståelser med Gagnon og Simons skript-teori blir dette tydeligere. I en slik teori sees menneskets seksualitet som formet gjennom tre nivåer, hvorav det første består av ”kulturelle scenarier”. På dette kollektive nivå vil menneskers syn på seksualitet bli reflektert gjennom adferdsmønstre som utvikler seg lokalt, og på denne måte vil blant annet hva som regnes som ”seksuelt” og hva som sees som ønskelig, variere mellom ulike kulturer. Slike scenarier vil også kunne endres over tid hvor både enkeltindivider og medienes fremstillinger vil spille viktige roller (Pedersen 2005:48). Som allerede vist var det kun en av informantene som tidligere hadde levd i et ”åpent forhold”, og som hadde kjennskap til andre par som også hadde organisert sitt samliv på denne måten *før* han og hans nåværende partner ble sammen. Dermed kan man stille spørsmål om de andre informantene fikk kjennskap til en ”åpen” samlivsform gjennom medias dekning av dette fenomenet.

Som allerede nevnt fant jeg lite konkret samfunnsvitenskapelig litteratur når det kommer til det å leve ”åpent”. Imidlertid ble temaet belyst gjennom ulike nettsteder og også gjort til gjenstand for diskusjon i forskjellige magasiner og aviser. I så måte kan det se ut til at man gjennom disse kanalene kan bidra til å påvirke de kulturelle skriptene for måter å leve sammen på. Likevel bør ikke dette poenget overdrives, for særlig i magasiner og aviser uttrykkes nødvendigheten av en rekke forutsetninger for alternative samlivsformer, og i omtalen av dem kommer samlivsterapeuter og andre ofte med en rekke advarsler.

Kun en av informantene jeg intervjuet var uten begrensninger på hvem som fikk vite at han levde ”åpent”. Alle de andre mente at dette ikke var noe man skulle snakke om til familien, selv om en annen av informantene også hadde hatt samtaler om temaet med sin far. Når det så kom til venner og andre sosiale bekjente var bildet noe mer variert, men i den grad man fortalte om sin samlivsform kom dette som regel fram etter direkte spørsmål.

Informantenes behov for anonymitet og frykt for omverdenens reaksjoner dersom noen fikk kjennskap til at de levde ”åpent”, kan tas til inntekt for at samfunnet fremdeles er kritisk mot samlivsformer som ikke er monogamt organisert. ”Åpne forhold” finner i så måte ikke støtte i kollektive skript i dagens norske samfunn.

5.2 To mennesker. Et forhold.

Gagnon og Simon mener også at det ikke finnes noen determinerende sammenheng mellom barndommens og den voksne seksualiteten, ettersom seksualitet er noe som endres gjennom hele livet (Pedersen 2005:48). I et forhold er man minst to, og derfor må man komme fram til en felles plattform som begge kan være tilfredse innenfor. I heterofilt sammensatte forhold hevder en rekke teoretikere at menn og kvinner vil bli møtt med ulike forventninger og vil også ha forskjellige ønsker til parforholdet (Jamieson 1988/2002: 93-94 og 100, Træen 2008:81-82). Kvinner er ofte bedre trent når det kommer til å kommunisere sine følelser og har derfor lettere for å være

intime. *"It is shown that compared to women, men seem more concerned with giving the impression of being in control at all times, in all situations. This may generally make it more difficult for men to establish intimacy in terms of revealing inner feelings. On the other hand, once men decide to have intimacy they may often be more precise than women in describing their own feelings, needs and desires. Men may be less inclined than women to become intimate, but once they are intimate their feelings are more easily communicated"* (Lewin (eds) 2008:82).

Kommunikasjon blir altså betraktet som en sterk intimitetsskapende funksjon, men i følge disse forfatterne vil mann og kvinne ha ulike forutsetninger for dette –og ulike måter å snakke sammen på.

At man i en gitt kultur vil være (minst) to forskjellige mennesker i et forhold, leder Gagnon og Simon til å spesifisere et mellommenneskelig nivå i tillegg til det kulturelle nivået. I skript-teorien går dette under navnet "det interpersonlige skript". Dette begrepet sikter til *"strukturerte og standardiserte prosesser av interaksjon hvor aktørene omformer narrative til konkrete og meningsfulle handlinger. Innen de interpersonlige skriptene spiller aktørene særegne roller, slik forhandles den enkeltes handlingsrom fram, tilpasset omgivelsenes forventninger"* (Pedersen 2005:48). I denne besvarelsen har jeg altså kun intervjuet heterofilt sammensatte par og vist teoretisk hvordan mann og kvinne ofte blir møtt med og innehar ulike forventninger til det å være i forhold.

Det "rene forhold" er et forhold som består av to likestilte mennesker som inngår i et forhold for dets egen skyld, og man blir bare så lenge begge parter oppnår den tilfredsstillelse man ønsker (Giddens 1992:63). Betingelsene for forholdet blir satt av refleksive mennesker og reglene vil kunne endres underveis. Det "rene forhold" bygger på en "konfluerende kjærlighet" som defineres som en likevekt i emosjonelt gi og ta. Dette er en kjærlighet som betinger "avdekkende intimitet", hvilket Giddens først og fremst forstår som en verbal følelsmessig kommunikasjon (Giddens 1992:132). Det er særlig på dette punkt kritikere av Giddens teori om det "rene

forhold” mener å kunne identifisere grunnleggende kjønnsforskjeller i synet på hva man ønsker av et forhold og hvordan man selv handler innenfor parforholdets rammer. I hvor stor grad ble trekkene ved ”det rene forhold” oppfylt blant de par jeg intervjuet?

Reglene kan sees som et uttrykk for at forholdet skal oppleves ”trygt”, og situasjoner som utfordret en slik trygghet ble det satt begrensinger for. Flere av informantene snakket også om seksuelle partnere utenfor forholdet på en distansert måte, og i den grad disse ble verdsatt som individer ble dette sammenlignet med vennskap.

Når det så kom til spørsmålet om ”avdekkende intimitet” var bildet noe nyansert. En av informantene fortalte altså at han ”ikke likte å føle seg utlevert” og dette går direkte mot Giddens intimitetsforståelse. Ett annet par syntes kommunikasjon var en særdeles viktig betingelse for forholdet, men i intervjusituasjon lot informantene til å ha reflektert lite omkring egen livssituasjon. Imidlertid kan det være flere grunner til dette. Først å fremst er en intervjusituasjon ikke naturlig og det kan hende man følte det ukomfortabelt å utlevere seg for et fremmed menneske. Om informantene ikke var særlig artikulerte rundt egne følelser, trenger heller ikke bety at informantene ikke opplevde sitt forhold som intimt. Jamieson påpeker at det finnes flere mulige måter å forstå intimitetsbegrepet og kritiserer Giddens for utelukkende å fokusere på verbal følelsesmessig kommunikasjon. Intimitet, i tillegg til å kunne oppstå i flere ulike typer bånd enn hva Giddens gjør rede for, kan også uttrykkes gjennom praktisk omsorg og kunnskap om partneren (Jamieson 1988/2002:164). Mitt inntrykk var at dette paret hadde god kjennskap til hverandre, ettersom deres oppfattelse av hverandre sammenfalt med hva de selv ga uttrykk for i intervjusituasjon. Jamieson forklarer hvordan et par som kanskje ikke snakker godt sammen likevel kan oppleve forholdet sitt som intimt på denne måten; *”In some circumstances, people in close association feel emotionally close to each other even if they say little to each other. For this to be possible they must sense they share a common view of the world and/or mutually benevolent views of each other”*(Jamieson 1988/2002:8)

En av de kvinnelige informantene trodde altså at alle før eller siden gjennom et langt forhold ville være utro. Hun hadde selv erfart at partnere i tidligere forhold hadde vært uto mot henne, og det hun opplevde mest sårende i så måte var følelsen av å "bli ført bak lyset". I dette forholdet trengte hun ikke bekymre seg for dette, ettersom hun visste at partneren uansett ville fortelle henne det dersom han hadde sex med en annen. Dermed sluttet denne informanten at hun hadde *mer* tillit til sin nåværende partner enn hva hun hadde hatt til tidligere partnere. For hennes partners vedkommende ville han ikke selv benytte begrepet "regel" når han snakket om betingelsene for samlivet, men valgte å beskrive dette som "*en åpen forståelse*". Dette var også den informanten som aller sterkest vektla at det å leve "åpent" også var et kommunikativt konsept.

Likestilling er altså en viktig betingelse for det "rene forhold". I denne bevarelsen er begrepet forstått på enkleste vis som at begge parter har prinsipielle, og i økende grad reelle muligheter til å forlate forholdet dersom man ikke er fornøyd.

5.3 Mennesker i utvikling. Forhold i endring.

Som allerede vist hadde parene i felleskap kommet fram til ett sett reguleringer rundt sitt samliv, men disse betingelsen kunne også *endres* underveis. I dette utvalget vil det synligste eksemplet i så måte være de par som hadde levd sammen monogamt i årevis før de besluttet å gå over til en "åpen" samlivsform. Dette leder oss til det siste nivået i skript teorien som er gitt betegnelsen "intrapyskiske skript". I tillegg til at partene på dette nivået må komme frem til hvilke betingelser som skal gjelde for deres forhold spesielt, må de også ta hensyn til den fremtidige relasjonen. Giddens antar at mennesker i post-tradisjonelle samfunn vil ønske selvrealisering. Ettersom dette er et livslangt prosjekt vil mennesket hele tiden gjennomgå endring, også mens man er i forhold. Om endringene blir store nok kan dette utfordre den symbiosen et parforhold representerer og i verste fall føre til brudd. Selv om "det rene forhold" er meget skjørt, påpeker Giddens også at partene som inngår i slike forhold vil gjøre det med et ønske om langsiktighet. Derfor vil man kontinuerlig forsøke å framforhandle

nye løsninger for forholdet som partene kan leve med i takt med sin personlige utvikling.

At ”reglene” ble endret eller innskjerpet fant jeg flere eksempler på i utvalget. Da den ene informanten hadde unnlatt å fortelle partneren om seksuelle møter, ble reglen om tidsfrist innskjerpet til å gjelde mellom en eller to dager. En slik frist fant jeg også hos et av de andre parene jeg intervjuet. Da en av informantene fikk kunnskap om at partner opplevde det ubehagelig at hun traff samme mann for seksuelle møter ved gjentatte anledninger ble kontakten med tredje-person brutt, da det de to hadde sammen opplevdes ”viktigere”. Et annet av parene jeg intervjuet hadde utviklet en ”regel”, som gjaldt under seksuelle møter, om at dersom en ikke ville fortsette måtte alle stoppe. Dette var en ”regel” som paret ikke hadde hatt innledningsvis.

Med andre ord ser vi at parene kontinuerlig setter opp rammer for å sikre forholdet dem imellom. Når noe oppleves vanskelig blir ”reglene” endret for å ta høyde for dette. Dette er noe vi også kjenner igjen fra Giddens beskrivelse av ”det rene forhold” hvor han blant annet sier at et slikt forhold og dets betingelser vil endres hele tiden, og at problemene forsøkes løst i felleskap (Giddens 1992:98).

Kun for ett av parene ser vi at det å leve ”åpent” førte til en uholdbar situasjon for en av partene. Informanten som hadde initiert en monogam samlivsform hadde kommet fram til at det å leve ”åpent” egentlig var et uttrykk for at ”man ikke satset på hverandre” og at man ikke var den viktigste for hverandre. Som allerede nevnt kan det være en rekke årsaker til dette. Dette ledet uansett til et ultimatum: dersom de skulle fortsette forholdet måtte det nå bli monogamt, om ikke ønsket hun ikke være sammen med han lenger. Dette godtok partneren, ettersom det å gå tilbake til en monogam samlivsform dersom en av de to ikke lenger ønsket å leve ”åpent”, var en av de betingelsene paret hadde satt innledningsvis. Selv om dette kanskje ikke var en situasjon han i utgangspunktet hadde ønsket, fortalte han at han heller ikke kunne tenke seg å fortsette å treffe andre utenfor forholdet, ettersom partner opplevde dette vanskelig. Dette er et tydelig eksempel på at man er to parter i et forhold og for å

kunne være sammen må man komme frem til løsninger begge, også i fremtiden, kan leve med.

5.4 Det monogame samlivet for fall?

I en verden hvor man daglig blir konfrontert med brudd i parforhold og høye skilsmissestatistikker kan det være grunn til å betvile hvorvidt det finnes håp for et langvarig forhold. Likevel ser vi også at kjærlighet fortsatt er en viktig verdi for de fleste mennesker og også at det innenfor rammene av et parforhold forventes stadig mer.

Selv om vi lever i et post-tradisjonelt samfunn hvor vi angivelig fatter egne beslutninger basert på våre personlige refleksjoner, er det monogame heteroseksuelle samlivet fortsatt det ubestridte ideal for de fleste mennesker. Noe oppmerksomhet er blitt rettet mot såkalt alternative samlivsformer, men til dags dato fortsetter altså de fleste å velge tradisjonelt. Blant parene jeg intervjuet kan man også merke seg at selv de som i utgangspunktet skulle kunne ha sex med andre uten partner tilstede, nå hovedsakelig så på sex med andre som en *felles* opplevelse. ”Reglene” parene hadde innført kan også sies å verne om verdier for forhold som de siste femti til hundre år har blitt godt befestet i det norske samfunn: det å sette hverandre først, gjøre ting i felleskap og ærlighet. Dermed kan det se ut til at disse verdiene står uanfektet – også i alternative samlivsformer. Parene jeg intervjuet har i så måte vist oss at det finnes *flere* måter å gjøre dette på, men i møtet med virkeligheten kan det virke som det er lett å bli mer tradisjonelle i sin samlivsform.

Vi så også at seksuelle møter med andre mennesker utenfor forholdet ble tildelt liten emosjonell verdi, med unntak av de parene som ga uttrykk for følelser av vennskap til andre partnere. En av betingelsene for det å leve ”åpent” kan dermed sies å være at man lever i et samfunn hvor begge kjønn kan ha sex med andre uten å være forelsket. Særlig for kvinnenes del er dette noe nytt, ettersom kvinners seksualitet i all hovedsak er blitt betraktet som *et middel* for å skape barn eller bevare forholdet. Under en ”plastisk seksualitet” ser vi at begge kjønn nå kan ha sex for sexens egen skyld, og at

man stiller større krav til egen og andres tilfredsstillelse.

Ved samlivsbrudd ser vi at stadig færre oppgir utroskap som årsak til bruddet, selv om statistikker tilsier at man i relativt stor grad har sex med andre utenfor forholdet. Flere og flere oppgir relasjonelle årsaker for brudd, som for eksempel at "man har vokst fra hverandre" eller at man "ikke kommuniserer" lengre (Moxnes 1996:130-133).

Når man så skal spå om fremtiden mener Giddens å kunne identifisere to mulige retninger organiseringen av seksualitet og samliv kan ta. Den første er som kjent Giddens forståelse av "det rene forhold", som han også ser ut til å mene er det sannsynlige utviklingspotensialet i post-tradisjonelle samfunn.

Men Giddens kommer også med et forbehold på dette punktet ved å peke på at utviklingen mot det "rene forhold" kan bli møtt av en mer reaksjonær bølge: "*Set på den måte kan perversionens tilbakegang forstås som en delvis vellykket kamp om retten til selvudfoldelse i en liberal demokratisk stats kontekst. Sejre er vundet, men konfrontationerne fortsætter, og det er stadig muligt at den frihed der er opnået kan blive skyllet bort af en reaktionær bølge*" (Giddens 1992:40). Antakelsen om en mulig reaksjonær holdning i liberalistiske samfunn blir også delt av Jamieson (1988/2002:20) og Beck og Beck-Gernsheim (1995). Bildet om den "lykkelige kjærnefamilien" har enda stor innflytelse og kan også bli sterkere befestet i fremtiden.

LITTERATURLISTE

Becker, Howard S. 1963/1991. *OUTSIDERS. –Studies in the sociology of deviance.* New York; The Free Press.

Beck, Ulrich og Elisabeth Beck-Gernsheim. 1995. *The Normal Chaos of Love.* Cambridge; Polity Press

Coontz, Stephanie. 2005. *I gode og onde dager. Ekteskapets historie.* Oslo; Gyldendal Norsk Forlag AS

Everett, Euris Larry og Furseth, Inger. 2004. *Masteroppgaven. Hvordan begynne – og fullføre.* Oslo; Universitetsforlaget

Giddens, Anthony. 1992. *Intimitetens forandring. Seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund,* København; Hans Reitzels Forlag

Heapy, Brian. 2007. *Late Modernity And Social Change. Reconstructing Social and Personal Life.* London; Routledge

Jamieson, Lynn. 1988/2002. *Intimacy. Personal Relationships in Modern Societies.* Cambridge; Oxford; Polity Press

Kaspersen, Lars Bo. 2001. *Anthony Giddens. –Introduktion til en samfundsteoretiker.* København; Hans Reitzels Forlag

Korsnes, Olav, Andersen, Heine, Brante, Thomas (red). 3 opplag 2004. *Sosiologisk leksikon.* Oslo; Universitetsforlaget

Kvale, Steinar. 2006. *Det kvalitative forskningsintervju.* Oslo; Gyldendal Norsk Forlag AS

Lewin, Bo (2008): "Sexology in Context. – An Introduction", i Træen, Bente og Lewin, Bo (eds). *Sexology in Context*. Oslo; Universitetsforlaget

Moxnes, Kari (1996) "Samlivsbrudd", i Brandth, Berit og Moxnes, Kari (red). *Familie for Tiden. Stabilitet og forandring*. Oslo; Tano Aschehoug

Mühlesen, Wencke (2006): "Kjønn, sex og medier", i Lorentzen, Jørgen og Mühlesen, Wencke (red). *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo; Universitetsforlaget

Pedersen, Willy. 2005. *Nye seksualiteter*. Oslo; Universitetsforlaget

Thagaard, Tove. 1998. *Systematikk og innlevelse. En innføring I kvalitativ metode*. 2 utgave. Bergen; Fagbokforlaget

Thagaard, Tove. 2005. *Følelser og Fornuft. Kjærlighetens sosiologi*. Oslo; Abstrakt Forlag

Richards, Lyn. 2005. *Handling qualitative data. A practical guide*. London, Thousand Oaks and New Dehli; SAGE publications

Træen, Bente (2008), "Sexuality from Adolescent to Adult" i Træen, Bente og Lewin, Bo (eds). *Sexology in Context*. Oslo; Universitetsforlaget

Træen, Bente (2008), "Sexuality in Context" i Træen, Bente og Lewin, Bo (eds). *Sexology in Context*. Oslo; Universitetsforlaget

Kilder fra internett:

Likestillingsdepartementet, 14.03.2008. *Pressemelding om felles ekteskapslov for heterofile og homofile par fremmet av Barne- og Likestillingsdepartementet*

Tilgjengelig fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/pressepenter/pressemeldinger/2008/felles-ekteskapslov-for-heterofile-og-ho.html?id=504116>. Sist lest 29.05.2008.

Pettersen, Silje Vatne. 2004. *Mer likedelt med ulik arbeidstidsordning?* Tilgjengelig

fra: <http://ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200406/05/index.html> Sist lest 1 juli 2008.

Statistisk Sentralbyrå. 2000. Barstad, Anders. *Kjærligheten - fremdeles levende. Noen grunner til hvorfor du kanskje likevel ikke skal hate Statistisk sentralbyrå*. Oslo:

Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra:

<http://www.ssb.no/no/samfunnsspeilet/utg/200005/3.shtml> Sist lest 1 juli 2008

Avisartikler

Nerheim, Janne.2008 "Alle må jobbe for sin egen lykke". Dagbladet: Mandag 8 oktober 2008, side28-29 (intervju med samlivsekspert Solveig Vennesland).

Berge, Marthe.2008. *Vi snakker oss til køys*. Dagbladet 1 mai 2008, side 14-15.

Ovind, Jan. 2007. – *Utroskap gir bedre sexliv*. VG Lørdag 24 November 2007, side 12.

Anne Britt Flemmen
Institutt for sosiologi
Universitetet i Tromsø
Breivika
9037 TROMSØ

Vår dato: 17.01.2008

Vår ref: 18019 / 2 / SF

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 27.11.2007. Meldingen gjelder prosjektet:

18019	<i>Forvaltning av kjærlighet og seksualitet i parforhold - med utgangspunkt i par som ikke er seksuelt eksklusive</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Tromsø, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Anne Britt Flemmen</i>
Student	<i>Nina Christensen Ravnevand</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

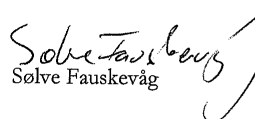
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.07.2008, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Sølve Fauskevåg

Kontaktperson: Sølve Fauskevåg tlf: 55 58 25 83

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Nina Christensen Ravnevand, Eddeerdunveien 325, 9013 TROMSØ

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

18019

Personvernombudet forstår det slik at deler av datainnsamlingen allerede er gjennomført og minner om at prosjekter som er omfattet av konsesjonsplikt må godkjennes av personvernombudet før oppstart.

Det vil i prosjektet behandles sensitive personopplysninger om seksuelle forhold, jf. personopplysningsloven (pol) § 2 punkt 8 d.

Personvernombudet finner at behandlingen kan hjemles i pol §§ 8, første ledd og 9 a, samtykke.

Informasjonsskrivet per 16.10.2008 er godt utformet og redegjør for alle sider ved prosjektet.

Ved prosjektslutt 30.07.2008 skal datamaterialet anonymiseres. Anonymisering innebærer at direkte og indirekte personopplysninger slettes eller omkodes (grovkategoriseres), samt at lydopptak og koblingsnøkkel slettes.

Vedlegg B

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring om masteravhandling ”Forvaltning av kjærlighet og seksualitet i parforhold – med utgangspunkt i par som ikke er seksuelt eksklusive”

Hensikten med besvarelsen

Jeg er en mastergradstudent ved Institutt for Sosiologi ved Universitetet i Tromsø som skriver på min avsluttende oppgave skoleåret 2007/2008. Med denne besvarelsen ønsker jeg å få et innblikk i hvordan par som ikke er seksuelt eksklusive skaper intimitet og forvalter sine parforhold. Ved å intervju deg håper jeg på å få informasjon om hvordan du opplever din livssituasjon og hvilke tanker du har gjort deg om dette. Disse data vil da bli satt opp mot relevant sosiologisk teori for å formidle en bredere samfunnsvitenskapelig forståelse.

Om intervjuet

Intervjuet er beregnet å vare i ca en time. Dersom det er spørsmål du ikke ønsker å besvare står du selvsagt helt fritt til det og du kan på et hvilket som helst tidspunkt avbryte hele intervjuet. For at du skal bli sitert mest mulig korrekt kommer jeg til å benytte båndopptaker under intervjuet samt gjøre noen notater underveis for å unngå å stille de samme spørsmålene flere ganger. Dette materialet vil bli destruert etter at oppgaven er skrevet ferdig.

Jeg vil være så fleksibel som mulig for at intervjuet skal skje på dine premisser med hensyn til tid og sted. I utgangspunktet kan selve intervjuet foregå på et hvilket som helst sted som gir oss anledning til å snakke uforstyrret.

Dine rettigheter

Som informant har du en rekke rettigheter som forskningsmiljøene har lang tradisjon med å ivareta på seriøst vis. Som allerede nevnt står du helt fritt til å enten la være å besvare enkeltspørsmål eller trekke deg fra hele intervjuet på et hvilket som helst tidspunkt. Dersom du ønsker å trekke deg kan du kreve å få de innsamlede opplysninger anonymisert.

Som forskere har vi et etisk ansvar ovenfor informantene og skal ikke offentliggjøre informasjon som kan bidra til at informantene blir gjenkjent. Rent praktisk betyr dette at alle informanter vil bli omtalt med fiktive navn og dersom informasjon om alder, utdanning eller yrkesbakgrunn som kan lede til gjenkjennelse skulle komme fram vil dette enten bli utelatt eller omkodet. Ved prosjektlutt 30.07.2008 vil alt datamateriale anonymiseres.

Ettersom jeg enda er student vil selve skriveprosessen og etiske hensyn bli sikret og overvåket i samarbeid med veileder. Prosjektet er tilrådd av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Hvem vil ha tilgang til besvarelsen?

Etter endt datainnsamling vil besvarelsens videre utforming bli gjort av student i samarbeid med veileder. Det endelige produkt vil bli vurdert av en eksamenskommissjon og deretter vil besvarelsen bli tilgjengelig elektronisk på MUNIN via Universitetet i Tromsøs hjemmeside sammen med andre mastergradsavhandlinger.

Kontaktinformasjon

Dersom du har spørsmål håper jeg du ikke vil nøle med å ta kontakt og dersom du ønsker den endelige besvarelsen tilsendt vil dette la seg gjøre.

Enkleste måte å få kontakt med meg på er via mail, adressa mi da er ninacrav@hotmail.com
Ellers kan jeg nåes ved Institutt for sosiologi, Universitetet i Tromsø, og på Tlf: 99236688.

Min veileder, Anne Britt Flemmen, Førsteamanuensis, dr.polit ved universitetet i Tromsø institutt for sosiologi kan nåes på tlf 77644339/e-mail:annef@sv.uit.

Vennlig hilsen,

Nina Christensen Ravnevand

Samtykke fra informant:

Jeg gir ved dette mitt samtykke til å bli intervjuet i forbindelse med overnevnte mastergradsavhandling til Nina Christensen Ravnevand:

Signatur informant.....

Vedlegg C

Intervjuguide, intimitet i moderne parforhold kategorisert etter underproblemstillinger:

Alder:

Kjønn:

Stilling:

a) Forventninger og forhåpninger til parforhold

- Hvordan traff du din nåværende partner?
- Hvor lenge har du vært sammen med din nåværende partner?
- Når ble du klar over at du ville ha et åpent forhold og når uttrykte du dette til din partner? (hvordan reagerte partneren på dette)
- Hva er forskjellen på eventuelle tidligere monogame forhold og et åpent forhold slik du ser det?
- Hva forventer du og ønsker du av et forhold?

b) Uttrykk for selvrealisering?

- Hvem av dere tok initiativet til at dette skulle være et åpent forhold?
- Hvordan føler du forholdet blir styrket eller påvirket av at dere ikke er seksuelt eksklusive?
- Dersom dette forholdet tok slutt ville det da være viktig for deg at også ditt neste parforhold var et åpent forhold?

c) Hvordan skapes intimitet i forholdet?

- Har dere regler som gjelder for sex med andre? –gi eksempler. Og har disse endret seg underveis i forholdet?
- Hvis dere har regler, hvordan ble disse fastsatt og hvorfor?

- Hva vil du si er spesielt for deres forhold, når dere ikke er seksuelt eksklusive? (er noe reservert bare til din partner, eventuelt følelser spesielle handlinger o.l)

- **d)Livsfilosofi?**

- Dersom din partner ønsket at dere skulle bli seksuelt eksklusive, kunne du da ha fortsatt i forholdet på disse betingelsene?
 - Er dere åpne overfor familie og venner om hvordan dere organiserer samlivet deres?
 - Føler du at du og din partner blir akseptert som kjærester på lik linje med andre par?
 - Føler du felleskap med andre par som ikke er seksuelt eksklusive i sine forhold?
 - Vil du betegne dette som en fase eller som en livsstil for deg?
- Er det noe annet du har lyst å få frem om ditt forhold som vi ikke allerede har snakket om?

